

DE STICHTING: EEN OVERZICHT VAN DE TOEPASSELIJKE BEPALINGEN¹

Afdeling 1. Inleiding

1. De oorsprong van de stichting ligt in het Romeins recht. Ze werd in die tijd aangewend voor godsdienstige, charitatieve, wetenschappelijke of culturele doeleinden of ter ondersteuning van bepaalde personen of families². Door de eeuwen heen werden stichtingen ook voor andere doeleinden in het leven geroepen. Zo evolueerde ze naar een rechtsfiguur die zowel voor ondernemingsdoeleinden als voor zuivere doeleinden van maatschappelijk welzijn kan worden aangewend. Nochtans is de stichting in onze Belgische rechtsorde een rariteit gebleken³. Dit is ongetwijfeld het gevolg van de relatief zware procedure tot erkenning van de stichting (instelling) van openbaar nut welke tot op heden moet worden gevolgd.

De stichting kwam weer onder de aandacht door het grote succes van het Nederlandse administratiekantoor. Belgische ondernemers zochten toevlucht tot dit vehikel voor vermogensbeheer⁴ en techniek tot bescherming tegen vijandige overnames van publieke vennootschappen⁵. De Belgische wetgever kon niet achterblijven, en voelde de druk om in België een gelijkaardig instrument te creëren voor de certificering van effecten⁶. Meteen geeft dit één van de voornaamste doelstellingen van de invoering van de nieuwe rechtsvorm van de private stichting weer⁷. Aandeelhouders dragen hun aandelen over aan de private stichting (die zal fungeren als administratiekantoor) in ruil voor certificaten die de stichting uitgeeft. De private stichting verbindt er zich toe om alle inkomsten uit deze aandelen door te betalen aan de certificaathouders⁸. De private stichting oefent alle stemrechten verbonden aan de aandelen uit daar zij de eigenaar is van de aandelen. Bij ontbinding en vereffening van de private stichting

¹ De materie werd bijgehouden tot april 2005.

² I. BANMEYER, C. TALBOT, "Les fondations: état présent et idées de réforme", *Ann. Dr. Louvain* 1998, 26; J.M.M. MAEIJER, *Vertegenwoordiging en rechtspersoon. De Rechtspersoon*, Asser serie, Tjeenk Willink, Deventer, 1997, 458 e.v.; M. DENEFF, J. HAMERS, "Beginselen van verenigingsrechtelijke systematiek: binationaal bekeken. Afbakening tussen vennootschap, vereniging en stichting", *Beginselen van vennootschapsrecht in binationaal perspectief. Vergelijkende beschouwingen naar Belgisch en Nederlands recht*, Intersentia, 1998, 115.

³ Er zouden zo'n 350-tal stichtingen in België zijn (Verslag namens de Commissie voor de Justitie, *Parl. St. Senaat*, Z. [2000/2001], nr. 283/16, 138).

⁴ Zie o.m. R. DILLEMANS, "Testamenten", *Beginselen van Belgisch Privaatrecht*, Standaard, 1977, 234.

⁵ A. FONTAINE, M. VAN DER HAEGEN, "La certification comme moyen de défense contre les O.P.A.", *R.P.S.* 1999, 42-78.

⁶ Zie over vroegere pogingen : A. HAELTERMAN, *Fiscale transparantie. Theorie en praktijk in België*, Biblo, 1992, 279 en voor een bespreking van de wet van 15 juli 1998 betreffende de certificatie van effecten uitgegeven door handelsvennootschappen, o.m. E. PONNET, J.S. VINCENT, "De Wet van 15 juli 1998 betreffende de certificatie van effecten uitgegeven door handelsvennootschappen", *Bank- en Financiewezen* 1999, 43-57; F. DE BAUW, E. POTTIER, "La certification de titres émis par une société anonyme", *T.B.H.* 1999, 523-562; P. BAERT, "Certificering van vennootschapseffecten: bij de noorderburen over het muurtje kijken", *T.R.V.* 1999, 127-151; F. HELLEMANS, R. TAS, "De certificering van effecten", *Nieuw vennootschaps- en financieel recht 1999*, Biblo, 2000, 15-58.

⁷ Over de voor- en nadelen van het gebruik van een stichting, zie M.E. STORME, "Van trust gespeend? Trusts en fiduciaire figuren in het Belgisch privaatrecht", *T.P.R.* 1998, 753.

⁸ Artikel 503 van het Wetboek van Vennootschappen.

worden de certificaten van rechtswege omgewisseld in aandelen⁹. Op dit punt wordt verder ingegaan in de bijdrage van Dirk Van Gerven.

2. Wanneer steeds meer stemmen opgingen om de wet van 27 juni 1921, waarbij aan de vereniging zonder winstoogmerk (VZW) rechtspersoonlijkheid wordt verleend, te wijzigen, werd van de gelegenheid gebruik gemaakt om eveneens het tweede luik van deze wet m.b.t. de instellingen (dus de stichting) van openbaar nut aan te passen¹⁰. Na veel discussie en een lang parlementair parcours, stemde de Kamer van Volksvertegenwoordigers uiteindelijk op 18 april 2002 de nieuwe wet betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en de stichtingen (hierna, de “Wet op de Verenigingen en de Stichtingen”). Ondertussen werd de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen reeds herhaalde malen gewijzigd en werden reeds verscheidene uitvoeringsbesluiten genomen¹¹. Bij een consultatie van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen doet men er goed aan om de opeenvolgende Programmawetten erop na te slaan. Een volledig gecoördineerde versie van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen is op heden niet beschikbaar.

3. Alhoewel de stichting fundamenteel verschilt van de vereniging zonder winstoogmerk¹², zijn een groot aantal bepalingen gelijklopend met deze van toepassing op de VZW¹³. Bij de wijziging heeft de wetgever de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid als voorbeeld genomen¹⁴. De BVBA kan immers worden opgericht door één vennoot, die de volledige controle over het bestuur heeft. Ook het bestuur van de stichting heeft bij gebreke van een algemene vergadering van leden, volledige controle over zichzelf. In het geval van interpretatiemoeilijkheden kan de regelgeving die eigen is aan de BVBA met één vennoot als richtsnoer worden gehanteerd.

Hierna wordt een kort overzicht gegeven van de bepalingen van toepassing op de stichting. Op de fiscaalrechtelijke en boekhoudkundige bepalingen wordt niet nader ingegaan. Deze bepalingen maken het voorwerp uit van de bijdrage van Johan Lemmens.

⁹ Artikel 503, §2 van het Wetboek van Vennootschappen.

¹⁰ Over de onvolkomendheden van de huidige regeling, zie I. BANMEYER, C. TALBOT, *o.c.*, 59.

¹¹ Voor een overzicht zie M. DENEFF, "De nieuwe VZW-wetgeving 2002-2004: recapitulatie en eerste toepassingsproblemen", in *Themis nr 29. Vennootschaps- en financieel recht*, 2005, 5.

¹² Zie als voornaamste verschillen: de afwezigheid van leden, de doelstelling van algemeen belang en de activiteiten die kunnen worden nagestreefd en de procedure van totstandkoming.

¹³ Dit geldt voor het aanleggen van een dossier ter griffie van de rechtbank van koophandel, het verkrijgen van rechtspersoonlijkheid (voor de private stichting), de openbaarmaking van akten, de bestuurs- en vertegenwoordigingsbevoegdheid van de organen van de stichting, de boekhoudkundige verplichtingen, de ontbinding van de stichting en de erkenning van de centra van werkzaamheden die een in het buitenland opgerichte stichting in België opent.

¹⁴ Memorie van Toelichting, *Parl. St. Kamer*, Z. [1998/1999], nr.1854/1, 25.

Afdeling 2. Omschrijving van de stichting

§ 1. Terminologische opmerking

4. De Wet op de Verenigingen en de Stichtingen heeft het niet meer over een “instelling van openbaar nut”, maar wel over de “stichting” van openbaar nut. Deze aanpassing kwam er omdat de wetgever de in het Belgische recht gebruikte terminologie wenste af te stemmen op de terminologie gehanteerd in het buitenland¹⁵. Bovendien werd de term “instelling van openbaar nut” zowel gebruikt als vertaling van het “organisme d’intérêt public” in de wet van 16 maart 1954 betreffende de controle op sommige instellingen van openbaar nut, als van het “établissement d’utilité publique” in de wet van 27 juni 1921, wat verwarring in de hand werkte¹⁶.

Oorspronkelijk was het de bedoeling de bepalingen van de wet van 27 juni 1921 m.b.t. de instellingen (stichtingen) van openbaar nut te behouden en een nieuwe titel in te voegen voor de private stichting. De private stichting zou daarbij de nieuwe rechtsvorm zijn die de stichter ervan de mogelijkheid zou bieden een vermogen voor een belangeloos oogmerk aan te wenden, zonder dat de doelstelling noodzakelijkerwijze van openbaar nut behoefde te zijn¹⁷. Om discrepanties tussen de regeling van toepassing op stichtingen van openbaar nut en private stichtingen te vermijden, werd er uiteindelijk door de wetgever voor geopteerd om beide vormen van de stichting in één titel te behandelen¹⁸. De stichting van openbaar nut en de private stichting worden bijgevolg beiden geregeld door titel II van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

§ 2. Omschrijving van de stichting

5. De Wet op de Verenigingen en de Stichtingen geeft geen omschrijving van de stichting. Traditioneel wordt gesteld dat een stichting een vermogen is dat door zijn stichter tot een welbepaald doel wordt bestemd en dat met het oog op de verwezenlijking van dat doel rechtspersoonlijkheid verwerft¹⁹. De stichting kan worden omschreven als een entiteit met rechtspersoonlijkheid die ontstaat door een rechtshandeling waarbij één of meer personen een vermogen onderbrengen in deze rechtspersoon zonder leden of vennoten, met een bepaald belangeloos doel voor ogen²⁰.

¹⁵ Memorie van Toelichting, *Parl. St. Kamer, Z.* [1998/1999], nr. 1854/1, 23; met verwijzing naar het Verslag van de Raadgevende Commissie, *Pasinomie*, 1921, 359-363.

¹⁶ Verslag van de Commissie belast met de voorbereiding van een Nederlandse tekst van de Grondwet, de wetboeken en de voornaamste wetten en besluiten, *Parl. St. Kamer*, nr. 1854/1, zitting 1998-1999, 29.

¹⁷ Memorie van Toelichting, *Parl. St. Kamer, Z.* [1998/1999], nr. 1854/1, 4.

¹⁸ Amendement nr. 243 van de Regering, *Parl. St. Senaat, Z.* [2000/20001], nr. 283/13, 37; Verslag namens de Commissie voor de Justitie, *Parl. St. Senaat, Z.* [2000/2001], nr. 283/16, 70 en 128.

¹⁹ H. VELGE, *Associations et fondations en Belgique*, Bruylant, Brussel, 1942, 99; H. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge*, Bruylant, Brussel, 1962, I, 669; zie voor commentaar op deze definitie, J. VANANROYE, “De private stichting naar komend recht”, *Nieuw vennootschaps- en financieel recht 1999*, Biblio, Kalmthout, 2000, 175.

²⁰ Artikel 27 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

De doelstelling van de stichting kan op heden zowel van algemeen belang als van privé-belang zijn, maar moet in ieder geval belangeloos zijn²¹. Het belangeloos karakter van de bestemming van het vermogen van de stichting belet niet dat zij economische activiteiten ontwikkelt. Niet de activiteiten van de stichting zijn van belang, maar wel het doel waaraan de winsten van deze activiteiten worden besteed. Immers moeten de inkomsten uit het kapitaal en de activiteiten van de stichting het haar mogelijk maken het haar gestelde, belangenloze doel te verwezenlijken²².

Aanvankelijk werd in de voorbereidende besprekingen voorgesteld dat de stichting eenzelfde onbaatzuchtig oogmerk diende te hebben als een VZW: “zij mag noch nijverheids- of handelszaken drijven noch trachten zich een stoffelijk voordeel te verschaffen”²³.

Deze omschrijving werd echter weggelaten om de stichting een ruimer actieterrein te bieden dan die van de VZW. Het is de stichting enkel verboden om een rechtstreeks vermogensvoordeel voor zich zelf na te streven: haar doel²⁴ moet in de eerste plaats belangeloos zijn. Maar dit neemt niet weg dat ze activiteiten kan voeren die vermogensvoordelen verlenen aan derden²⁵. Het belangeloos oogmerk moet van die aard zijn dat het niet op winst voor de stichting is gericht²⁶.

Tijdens de voorbereidende besprekingen in de Senaat stipte de Minister voor Justitie twee betrachtingen aan voor de invoering van de private stichting: (1) het creëren van een nationaal juridisch instrument dat de mogelijkheid biedt effecten te certificeren teneinde een alternatief te bieden voor het Nederlandse administratiekantoor; en (2) aan ouders van gehandicapte kinderen de mogelijkheid te bieden de toekomst van hun kinderen te waarborgen d.m.v. een soepele en doeltreffende structuur die langer dan henzelf zal bestaan²⁷. In beide gevallen is het oogmerk niet buiten elk winstbejag, maar de stichting streeft voor zich zelf geen winst na. Zij beoogt, naar de mening van de wetgever, enkel vermogensverbetering voor het gehandicapt kind, respectievelijk de familiale aandeelhouders. De wet laat toe om uitkeringen te doen voorzover ze kaderen in het belangeloos oogmerk. Dat belangeloos oogmerk in dat licht ruim moet worden opgevat staat

²¹ Artikel 27, lid 1 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

²² Amendement nr. 243 van de Regering, *Parl. St. Senaat*, nr. 283/13, 45.

²³ *Parl. St. Kamer, Z.* [1998/1999], nr 1854/8, 21, en de uitleg in nr 1854/7, 48; vgl met de *Memorie van toelichting, Parl. St. Kamer, Z.* [1998/1999], nr 1854/1, 98. Deze gedachte ligt ook verwoord in het huidige artikel 27 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

²⁴ Er wordt oogmerk bedoeld, nl het geen dat de stichter voor ogen heeft. Het maatschappelijk doel is de activiteit die de stichting daadwerkelijk zal voeren (om te verwezenlijken wat de stichter voor ogen had); dat wordt omschreven in de statuten.

²⁵ Evenwel stellen bepaalde auteurs dat de private stichting enkel kan worden gebruikt voor certificeringsoperaties die tot doel hebben het familiaal karakter van de vennootschap te behouden. Wanneer de achterliggende idee erin zou bestaan om een blokkeringsyndicaat te vormen of om aandeelhouders te groeperen zou geen beroep op de private stichting kunnen worden gedaan omdat dergelijke constructies resulteren in een rechtstreeks stoffelijk voordeel (L. WEYTS, "De private stichting: een nieuwe uitdaging voor het notariaat", in *Vennootschappen en rechtspersonen: Stand van zaken*, Universitaire Pers Leuven, 2004, 81; F. MOISES, "Le nouvel environnement légal des dirigeants d'ASBL et de fondations", *T.B.H.* 2003, 726).

²⁶ Amendement nr. 243 van de Regering, *Parl. St. Senaat, Z.* [2000/2001], nr. 283/13, 45.

²⁷ Verslag van de Commissie voor de Justitie, *Parl. St. Senaat, Z.* [2000/2001], nr. 283/16, 146.

buiten kijf. Waar het belangeloos karakter in het tweede geval, nl bijstand van een gehandicapt kind nog kan worden gevat, ligt dat moeilijker in het geval van een administratiekantoor.

Het gebruik van een private stichting als certificeringsvehikel werd door de wetgever in overeenstemming met het belangeloos doel van de stichting bevonden. De stichting wordt namelijk gezien als een instrument voor het beheer van deze effecten, zonder dat werkelijk winst wordt nagestreefd binnen de stichting²⁸. In beginsel kan een stichting geen stoffelijk voordeel verschaffen aan haar stichters, bestuurders of enig ander persoon, tenzij wanneer dit kadert in de verwezenlijking van haar belangeloos doel²⁹. Deze bepaling belet niet dat dividenden die worden uitgekeerd aan de stichting die effecten beheert, aan de certificaathouders worden doorgestort. Deze doorstorting van dividenden is immers geen uitkering in de strikte betekenis van het woord, maar wel een contractuele schuld van de stichting³⁰. De stichting moet volgens de wetgever niet worden beschouwd als de eigenaar van de effecten die het beheert³¹.

De invulling van het criterium "belangeloos" doel is op heden zeker nog niet duidelijk en ongetwijfeld zullen rechtspraak en rechtsleer in de toekomst de krijtlijnen verder moeten uittekenen. Het is in deze interessant te wijzen op een vonnis van de Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Hasselt van 10 december 2004³². In dit vonnis wordt door de Voorzitter gesteld dat "*de commercialisering van [...] bio-producten*" omschreven als "*de verkoop en de verdeling op welke wijze ook*" moest worden gestaakt omdat de private stichting op die manier in werkelijkheid "*als hoofdbestanddeel een economische activiteit voert met een winstzoekend karakter, hetgeen maakt dat zij in wezen in een vennootschapsvorm thuishoort*". De Voorzitter oordeelt dat "*de criteria waaraan een VZW moet beantwoorden wil zij met succes handelsactiviteiten ontwikkelen [...] van overeenkomstelijke toepassing zijn om na te gaan of een private stichting in werkelijkheid niet hoofdzakelijk een handelsactiviteit voert en daarmee in strijd handelt met haar wettelijke specialiteit*". Dit vonnis wijkt aldus af van de *ratio legis* van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen. Het behoeft geen betoog dat dit vonnis een bezwaarlijk precedent schept, hetwelk het nut van de figuur van de private stichting in belangrijke mate beperkt. Er werd beroep ingesteld tegen het vonnis.

6. De stichting van openbaar nut heeft een doelstelling van algemeen belang. Zij moet bestaan in de verwezenlijking van een werk van filantropische, levensbeschouwelijke, religieuze, wetenschappelijke, artistieke, pedagogische of culturele aard³³. Deze opsomming is beperkend.

²⁸ Verslag van de Commissie voor de Justitie, *Parl. St. Senaat, Z.* [2000/2001], nr. 283/16, 170.

²⁹ Artikel 27, lid 1 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

³⁰ S. DE WAELE, H. VAN EECKHOUT, G. VERREYDT, "Proeve van Stichtingswet", *De VZW naar huidig en toekomstig recht*, Jura Falconis, Larcier, 2000, 176.

³¹ Verslag van de Commissie voor de Justitie, *Senaat, Z.* [2000/2001], nr. 283/16, 174.

³² Voorz. Kh. Hasselt 10 december 2004, "Gezondheidsmarkt De Vrije Natuur NV e.a./ Private Stichting Almatheek De Voorzorg, A.R. 04/1296, binnenkort gepubliceerd in T.R.V. Geciteerd door M. DENEFF, "De nieuwe VZW-wetgeving 2002-2004: recapitulatie en eerste toepassingsproblemen", in *Themis nr 29. Vennootschaps- en financieel recht*, 2005, 11.

³³ Artikel 27, alinea 4 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

Stichtingen die niet één van de bovenstaande doeleinden nastreven, dragen de naam van private stichting³⁴. Als mogelijke doelstelling van de private stichting verwijzen de voorbereidende werken (naast de hierboven weergegeven twee voorbeelden) verder ook naar de handhaving van een collectie kunstwerken, steun aan de ontwikkeling van een regio, het creëren van een prijs of van een werk, het bewaren van het familiale karakter van een onderneming of het behoud van de integriteit van elementen van het patrimonium³⁵. Andere voorbeelden zijn: de instandhouding en het onderhoud van een kasteel; het creëren van een studiebeurs; het verlenen van steun aan een bepaald project (zoals bijvoorbeeld het behoud van een natuurreservaat, hulp aan slachtoffers van gewelddaden of bepaalde ziekten); het onderhoud of de opvoeding van minderjarige of meerderjarige kinderen.

Afdeling 3. De oprichting van de stichting

§ 1. Verbintenissen namens een stichting in oprichting

7. De private stichting verwerft pas rechtspersoonlijkheid op de dag dat haar statuten en de akte van benoeming van haar bestuurders worden neergelegd ter griffie³⁶. De stichting van openbaar nut ontstaat slechts als rechtspersoon op de datum waarop ze wordt erkend bij K.B.³⁷. Vooraleer rechtspersoonlijkheid wordt verworven, ontstaat al de nood om overeenkomsten te sluiten (bv. huur van lokalen, aansluiting telefoon, ...). Onder de vroegere wetgeving zou een oprichter in eigen naam deze verbintenissen moeten aangaan, waarna de stichting ze bij de oprichting overnam. Dit had evenwel als nadeel dat de instemming van de andere partij (nl de verhuurder) was vereist. De stichters dienden er dan op toe te zien dat in de overeenkomst werd bepaald dat de overeenkomst van rechtswege overging op de stichting van zodra deze rechtspersoonlijkheid verwierf. Daarenboven bevrijdde de overdracht de stichters niet; zij bleven mede verbonden. Ook hiervoor was een instemming van de verhuurder vereist, waardoor een nieuwe overeenkomst door middel van schuldhernieuwing tot stand kwam³⁸.

De nieuwe wet heeft, naar analogie met de regeling welke bestaat voor vennootschappen, de mogelijkheid gecreëerd om verbintenissen aan te gaan namens een stichting in oprichting. Deze verbintenissen kunnen zowel door de stichter, als door derden namens de stichting worden aangegaan. Wanneer de stichting binnen de twee jaar na het ontstaan van de verbintenis rechtspersoonlijkheid verwerft en binnen de zes maanden na het verwerven van haar

³⁴ Artikel 27, alinea 5 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

³⁵ Memorie van Toelichting, *Parl. St. Kamer, Z.* [1998/1999], nr.1854/1, 24.

³⁶ Artikel 29, §1 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

³⁷ Artikel 29, §2 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

³⁸ Zie over het vroegere recht: B. CLOET, "Les actes juridiques posés au nom d'une A.S.B.L. en voie de constitution et la pratique notariale", *Rev. not. B.* 1992, 68; D. VAN GERVEN, "Kroniek Verenigingen 1992", *T.R.V.*, 1993, 458.

rechtspersoonlijkheid de verbintenissen namens haar aangegaan, overneemt, zal de oorspronkelijke schuldenaar van de verbintenissen volledig zijn bevrijd van de aangeane verbintenissen. De stichting wordt in zulk geval geacht vanaf het ontstaan van de verbintenis als tegenpartij te zijn opgetreden. Blijkt echter dat de stichting geen rechtspersoonlijkheid verwerft of deze verbintenissen niet (of niet tijdig) overneemt, dan zullen de oorspronkelijke schuldenaars persoonlijk en hoofdelijk aansprakelijk zijn voor de verbintenissen aangegaan namens de stichting in oprichting³⁹.

In beginsel worden de verbintenissen aangegaan namens een stichting in oprichting vermeldt in de oprichtingsakte van de stichting en in deze akte ook onmiddellijk overgenomen. De overname zou echter ook impliciet kunnen blijken uit de uitvoering van de verbintenis door de stichting na haar oprichting.

§ 2. De oprichtingsakte van de stichting

8. Een stichting wordt opgericht door een rechtshandeling van één of meer natuurlijke personen of rechtspersonen waarbij een vermogen⁴⁰ wordt aangewend ter verwezenlijking van een bepaald belangeloos doel⁴¹. De stichting moet op straffe van nietigheid bij authentieke akte worden opgericht⁴². De tussenkomst van een notaris is dus vereist. Onder de oude Wet op de Verenigingen en de Stichtingen kon de stichting eveneens bij eigenhandig testament worden opgericht⁴³. Deze mogelijkheid werd door de wetgever afgeschaft omwille van “*het technisch karakter van deze materie en de ernst van de verbintenissen die voor de toekomst worden aangegaan*”⁴⁴. De tussenkomst van een notaris en de vereiste van een notariële akte zouden de stichter(s) wijzen op de ernst van de handeling. Het geeft de notaris de mogelijkheid zijn cliënt(en) met de nodige raadgevingen bij te staan⁴⁵. Deze verplichte tussenkomst is aldus opgelegd vanuit het algemeen belang. De notaris moet overigens in zijn notariële akte de eerbiediging van titel II van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen uitdrukkelijk bevestigen⁴⁶.

³⁹ Artikel 29, § 3 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

⁴⁰ Oorspronkelijk vermeldde deze definitie zowel menselijke middelen als vermogen. Om de duurzaamheid van de stichting te bevorderen, werd er echter voor geopteerd de verwijzing naar menselijke middelen weg te laten (Verslag namens de Commissie voor de Justitie, *Parl. St. Senaat, Z. [2000/2001]*, nr. 283/16, 139).

⁴¹ Artikel 27, alinea 1 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

⁴² Artikel 27, alinea 3 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen. Het is evenwel ook mogelijk om een stichting bij (authentiek) testament op te richten. Deze mogelijkheid werd bevestigd door de Programmawet van 27 december 2004, *B.S. 31 december 2004*, 87057.

⁴³ Artikel 27 van de vroegere Wet op de Verenigingen en de Stichtingen. Dit is ook mogelijk in Nederland: zie art. 285 van Titel 6 van Boek 2 van het Nederlands Burgerlijk Wetboek.

⁴⁴ Amendement nr. 243 van de regering, *Parl. St. Senaat, Z. [2000/2001]*, nr. 283/13, 45.

⁴⁵ Verslag namens de Commissie voor de Justitie, *Parl. St. Senaat, Z. [2000/2001]*, nr. 283/16, 139.

⁴⁶ Met uiteraard een aansprakelijkheid als gevolg.

Er kan worden vanuit gegaan dat de griffie/het ministerie de overlegging van een onderhandse oprichtingsakte zal weigeren, zodat een dergelijke onregelmatig opgerichte stichting nooit rechtspersoonlijkheid zal verwerven. Gebeurt dit toch, zal iedere belanghebbende de nietigheid van de stichting kunnen vorderen. Er kan worden vanuit gegaan dat het een regel van openbare orde betreft.

9. In beginsel bestaat de oprichtingsakte uit drie delen: de identiteit van de stichter(s), de statuten en de benoeming van de eerste bestuursorganen van de stichting. Het is nuttig ook de over te nemen verbintenissen aangegeven namens de stichting in oprichting te vermelden. Indien men echter niet wenst dat derden kunnen nagaan op de griffie welke verbintenissen werden overgenomen bij de oprichting, kunnen deze verbintenissen worden overgenomen door een beslissing van de raad van bestuur die na de oprichting wordt gehouden. Vaak wordt in de oprichtingsakte aangegeven welke vermogensbestanddelen door de stichter(s) aan de stichting worden overgedragen⁴⁷. Het kan daarbij zowel om roerende als onroerende, materiële als immateriële activa gaan. Nijverheid kan niet worden ingebracht⁴⁸. Een dergelijke affectatie is evenwel niet verplicht voor wat betreft de private stichting. Het ogenblik van de eigendomsoverdracht van de vermogensbestanddelen die aldus worden overgedragen, kan worden bepaald in de akte. Aldus kan de eigendom overgaan op het ogenblik dat de stichting rechtspersoonlijkheid verwerft of op een later tijdstip. De eigendomsoverdracht kan ook afhankelijk worden gesteld van het vervullen van een aantal voorwaarden.

10. De statuten moeten een aantal gegevens vermelden⁴⁹. Deze uitgewerkte lijst van verplichte vermeldingen heeft als doel aan derden “*de onontbeerlijke informatie te verstrekken die hen de mogelijkheid moet bieden de rechtspersoon op correcte wijze te beoordelen.*”⁵⁰. Meer bepaald gaat het om:

- a. De naam, voornamen en woonplaats van iedere stichter, of ingeval het een rechtspersoon betreft, de naam, de rechtsvorm en het adres van de zetel.

Een stichting kan dus zowel door een natuurlijke persoon als door een rechtspersoon worden opgericht. Uiteraard moet ingeval een rechtspersoon een stichting opricht, worden nagegaan of dit kadert in de wettelijke en statutaire specialiteit van deze rechtspersoon. Immers wordt een vennootschap opgericht met de bedoeling winst te maken voor haar leden. Wanneer een deel van het vermogen of de winst wordt ondergebracht in een stichting, zou kunnen worden geargumenteed dat dit ingaat tegen de wettelijke specialiteit van de vennootschap. Het is daarom belangrijk (mede om enige bestuurdersaansprakelijkheid te vermijden) dat in de notulen van de raad van bestuur die tot de oprichting van de stichting besluit, een omstandige motivering wordt opgenomen van de redenen waarom de stichting wordt opgericht en waarom de oprichting kadert in

⁴⁷ Zie over de kwalificatie van deze rechtshandeling R. VAN BOVEN, *o.c.*, 546.

⁴⁸ *Parl. St. Senaat, Z.* [2000/2001], nr.283/16, 139.

⁴⁹ Artikel 28 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

⁵⁰ Amendement nr. 243 van de Regering, *Parl. St. Senaat, Z.* [2000/2001], nr. 283/13, 46.

het belang van de vennootschap. Desgevallend kan ook worden verwezen naar de omschrijving van het maatschappelijk doel op grond waarvan de raad van bestuur is gemachtigd om tot oprichting van een stichting over te gaan.

Ook de overheid zou een stichting in het leven kunnen roepen.

Een stichting kan worden opgericht door één enkele persoon⁵¹. De enkele wilsuiting van deze ene persoon is voldoende om de stichting tot stand te brengen.

b. De naam en het adres van de zetel van de stichting, die in België moet zijn gevestigd.

Er worden geen bijzondere vereisten m.b.t. de naam van de stichting gesteld. Wel geldt de algemene regel dat een stichting geen naam mag aannemen die gelijkaardig is aan de naam van een andere rechtspersoon waardoor verwarring kan ontstaan. Dit verbod vloeit voort uit artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek⁵². Er moet immers worden aangenomen dat het aannemen van een naam die identiek of gelijkaardig is aan de naam van een andere rechtspersoon een fout uitmaakt.

De stichting kan een maatschappelijke benaming hebben en tegelijkertijd ook de afkorting van deze maatschappelijke benaming of nog een fantasienaam in haar dagdagelijkse leven gebruiken. Het is aangewezen om deze verschillende benamingen in de statuten van de stichting op te nemen⁵³. De eventuele handelsnaam die een stichting gebruikt, zal van een bescherming genieten⁵⁴.

Een wijziging van de naam of de zetel van de stichting vereist in beginsel geen authentieke akte (private stichting) en/of goedkeuring van de Koning (stichting van openbaar nut)⁵⁵. De reden is dat de wetgever van mening was dat een wijziging ervan de

⁵¹ D. VAN GERVEN, *Handboek Stichtingen*, Kalmthout, Biblo, 2004, 67; P. NICAISE, I. BANMEYER, "Les fondations", in *Le Nouveau droit des ASBL et des fondations. La loi du 2 mai 2002*, Brussel, Bruylant, 2002, 239; F. MOISES, "Le nouvel environnement légal des dirigeants d'ASBL et de fondations", *T.B.H.* 2003, 722; B. SARTEAU, "Les fondations privées", *Rev. Not. B.* 2003, 9; R. VAN BOVEN, "De Stichting", in *VZW en Stichting*, die keure, 2005, 539.

⁵² J. VAN RYN, "Examen de jurisprudence (1949 à 1953). Les sociétés commerciales", *R.C.J.B.*, 1954, 209; Kh. BRUSSEL, 11 mei 1951, *Pas.*, 1952, III, 72; *R.P.S.*, 1956, 247, noot; vgl. met Rb. BRUSSEL, 4 december 1996, *T.B.B.R.*, 1997, 329, dat het gebruik van een naam door een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, waarbij verwarring ontstond bij derden tussen de vereniging en een vennootschap, als foutief werd beschouwd; zie voor een ander voorbeeld: Rb. CHARLEROI, 20 oktober 1999, *J.L.M.B.*, 2001, 866.

⁵³ D. VAN GERVEN, *o.c.*, 86.

⁵⁴ Zie bv. E. JANSSENS, "De juridische bescherming van de handels- en vennootschapsnaam", *Jaarboek Handelspraktijken & Mededinging 1999*, Kluwer, 2000, 498.

⁵⁵ Artikel 30, §1 en §2 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

stichting zelf geen nadeel berokkent⁵⁶. Voor de stichting van openbaar nut is (tot op heden) wel een administratieve machtiging noodzakelijk⁵⁷.

Het is evenwel mogelijk dat de statuten zelf een authentieke akte voorschrijven. De statuten zouden eveneens kunnen bepalen dat de naam van de stichting onder geen enkele of enkel onder welbepaalde voorwaarde(n) kan worden gewijzigd. In een dergelijk geval zou nog altijd een beroep kunnen worden gedaan op artikel 30, § 3 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen, welke de rechtbank de mogelijkheid biedt om de statuten aan te passen, wanneer een ongewijzigde handhaving gevolgen heeft die de stichter bij de oprichting redelijkerwijze niet kan hebben gewild.

Bij gebreke aan een uitdrukkelijke statutaire bepaling kan de raad van bestuur de naam wijzigen wanneer dit nodig of dienstig is voor het verwezenlijken van de doeleinden van de stichting.

Voor wat betreft de zetel, geldt de regel dat de gemeente (postcode), straat en huisnummer moeten worden vermeld in de statuten. Het gerechtelijk arrondissement waaronder de stichting ressorteert, moet niet worden vermeld. De werkelijke zetel van de stichting moet overigens in België zijn gevestigd. De verplaatsing van de zetel kan alleen maar wanneer (1) deze mogelijkheid in de statuten wordt voorzien, (2) wanneer de raad van bestuur dit kan motiveren op grond van haar bevoegdheid om handelingen te verrichten die nodig of dienstig zijn ter verwezenlijking van het doel van de stichting of (3) mits een beroep wordt gedaan op de uitzondering van artikel 30, § 3 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen. Behoudens statutair andersluidende bepaling is geen authentieke akte of goedkeuring van de Koning noodzakelijk. Voor wat betreft de stichting van openbaar nut moest wel de minister van Justitie worden verwittigd en moest deze laatste een machtiging tot wijziging verlenen. Deze verplichting werd afgeschaft door de Programmawet van 27 december 2004⁵⁸. Evenwel wordt nog gewacht op het Koninklijk Besluit dat de datum van inwerkingtreding van deze bepaling vastlegt.

c. De precieze omschrijving van het doel of van de doeleinden waarvoor zij is opgericht, alsook de activiteiten die zij beoogt om die doeleinden te bereiken.

De stichter(s) moet(en) aldus de doeleinden waarvoor de stichting wordt opgericht evenals de activiteiten die zij zal ontwikkelen ten einde die doeleinden te verwezenlijken, omschrijven. De stichting kan meerdere doeleinden nastreven. Hierboven werd reeds aangegeven dat deze doeleinden belangeloos moeten zijn voor wat betreft de private stichting en dat zij moeten zijn gericht op de verwezenlijking van een werk van

⁵⁶ Amendement nr. 243 van de Regering, *Parl. St. Senaat, Z.* [2000/2001], nr. 283/13, 47.

⁵⁷ Artikel 30, § 2 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen; deze bepaling werd gewijzigd door de Programmawet van 27 December 2004. Van zodra de relevante bepalingen van deze regelgeving in werking treden is geen machtiging meer vereist.

⁵⁸ B.S. 31 december 2004, 87057.

filantropische, levensbeschouwelijke, religieuze, wetenschappelijke, artistieke, pedagogische of culturele aard, voor wat betreft de stichting van openbaar nut.

Het behoeft geen betoog dat de nodige aandacht moet worden besteed aan de omschrijving van het doel of de doeleinden die de stichter(s) nastreeft (nastreven). Voor wat betreft de activiteiten die de stichting zal ontwikkelen, kan daarentegen best worden geopteerd voor een ruime omschrijving, samen met een niet-limitatieve lijst van mogelijke activiteiten.

Ter herinnering: hier geldt als regel dat de stichting economische activiteiten mag ontwikkelen, doch in beginsel geen stoffelijk voordeel mag verschaffen aan haar stichters, bestuurders of enig ander persoon⁵⁹. De omschrijving van de activiteiten laat toe om dit te controleren.

De vroegere Wet op de Verenigingen en de Stichtingen vereiste uitsluitend een vermelding van het doel of de doelstellingen waarvoor de stichting werd opgericht.

Een wijziging van deze statutaire bepaling vereist een authentieke akte voor de private stichting en een goedkeuring van de Koning voor de stichting van openbaar nut. Het is evenwel niet uitgesloten dat in de statuten wordt voorgeschreven dat het doel niet kan worden gewijzigd of dat deze afhankelijk wordt gemaakt van het vervuld zijn van een aantal voorwaarden (bv. aanwezigheids- of meerderheidsquorum). Indien de statuten niets bepalen, kunnen zij niet worden gewijzigd tenzij een gebrek aan dergelijke wijziging leidt tot gevolgen die de stichter(s) niet kan (kunnen) hebben gewild⁶⁰. Immers kan de raad van bestuur, bij gebreke aan uitdrukkelijke statutaire machtiging, de statuten op dit punt niet wijzigen, omdat de raad enkel die handelingen kan stellen die nodig of dienstig zijn ter verwezenlijking van de doeleinden van de stichting. Het is aangewezen om in de statuten te bepalen dat de statuten kunnen worden gewijzigd, wie bevoegd is om de statuten te wijzigen (bv. raad van bestuur of speciaal daartoe ingesteld orgaan) en welke procedure moet worden gevolgd (zie hierna).

d. De wijze van benoeming, ambtsbeëindiging en afzetting van de bestuurders, de personen die de stichting in en buiten rechte kunnen vertegenwoordigen, de personen belast met het dagelijks bestuur evenals de omvang van hun bevoegdheden en de wijze waarop zij die uitoefenen en de duur van hun mandaat.

⁵⁹ Tenzij het verschaffen van een dergelijk stoffelijk voordeel kadert in de verwezenlijking van het belangeloos doel. Als voorbeeld in de voorbereidende werkzaamheden wordt verwezen naar het geval van een stichting opgericht door ouders om een gehandicapt kind te helpen na hun overlijden (Verslag namens de Commissie voor de Justitie, *Parl. St. Senaat, Z.* [2000/2001], nr. 283/16, 170).

⁶⁰ Artikel 30, § 3 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

In de vroegere Wet op de Verenigingen en de Stichtingen werd enkel verwezen naar de wijze waarop de bestuurders werden benoemd en hun bevoegdheden. De nieuwe wet kent drie mogelijke bestuursorganen: zoals vroeger een raad van bestuur (voorheen raad van beheer), een orgaan van vertegenwoordiging en een orgaan van dagelijks bestuur. Deze bestuursorganen kunnen, wanneer ze uit meer personen bestaan, ofwel alleen, ofwel gezamenlijk, ofwel als college optreden.

De statuten bepalen vrij hoe de bestuursorganen worden benoemd en hoe het mandaat van hun leden wordt beëindigd. Zo zou bijvoorbeeld kunnen worden bepaald dat het mandaat van bestuurder toekomt aan de persoon die een welbepaalde hoedanigheid bezit (erfgenaam van de stichter of bestuurder van een welbepaalde rechtspersoon). Bepalen de statuten niets, dan worden de bestuurders geacht voor onbepaalde duur te zijn benoemd.

In het kader van de nieuwe regeling inzake jaarrekeningen, wordt aan bepaalde stichtingen ook de verplichting opgelegd om een commissaris te benoemen voor de controle van hun jaarrekening. Tot de Programmawet van 9 juli 2004 bepaalde de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen dat de statuten in zulk geval ook m.b.t. de commissaris de nodige bepalingen moesten opnemen⁶¹. Op heden wordt verwezen naar de relevante bepalingen van het Wetboek van vennootschappen.

Tenslotte kunnen benevens de voormelde wettelijke organen, andere organen⁶² worden ingericht.

Een wijziging van de bovengenoemde gegevens kan enkel bij authentieke akte voor de private stichting en (binnenkort ook voor) de stichting van openbaar nut. De vereiste van goedkeuring door de Koning voor de stichting van openbaar nut wordt afgeschaft bij de Programmawet van 27 december 2004⁶³. Evenwel moet de Koning nog vaststellen wanneer deze bepaling in werking treedt.

e. De bestemming van het vermogen van de stichting wanneer zij wordt ontbonden, waarbij dit noodzakelijkerwijze een “ideële” doelstelling moet zijn.

De Wet op de Verenigingen en de Stichtingen bepaalde voorheen alleen dat de bestemming van het vermogen van de stichting, ingeval ze werd ontbonden, moest worden geregeld. Vanaf de wetswijziging moet eveneens worden bepaald in de statuten dat het vereffeningssaldo voor een belangeloze doelstelling moet worden bestemd. Er wordt ook de mogelijkheid geboden om, wanneer het belangeloos doel van de stichting is verwezenlijkt, de stichter of zijn rechthebbenden een bedrag gelijk aan de waarde van de goederen of de goederen zelf die de stichter aan de verwezenlijking van dat doel heeft

⁶¹ B.S. 15 juli 2004, 55593.

⁶² Bijvoorbeeld een orgaan van toezicht of, ingeval van een administratiekantoor, een vergadering van certificaathouders.

⁶³ B.S. 31 december 2004, 87057.

besteed, terug te geven. Deze mogelijkheid moet wel expliciet in de statuten van de stichting zijn ingeschreven.

Ook op dit punt kunnen de statuten enkel worden gewijzigd bij authentieke akte. Voor de Programmawet van 27 december 2004 was voor stichtingen van openbaar nut een wijziging van deze bepaling slechts mogelijk na goedkeuring van de Koning⁶⁴.

f. De voorwaarden waaronder de statuten kunnen worden gewijzigd.

De statuten bepalen vrij wie bevoegd is om de statuten te wijzigen en welke procedure daartoe moet worden gevolgd. Een stichter zou aldus kunnen bepalen dat alleen hij de statuten van de stichting kan wijzigen. Op grond van deze bepaling zou het ook mogelijk zijn om te bepalen dat de statuten of bepaalde delen ervan niet kunnen worden gewijzigd. Dit kan nuttig zijn om de eigenheid van de stichting naar de toekomst toe veilig te stellen.

Ook aan de rechtbank van eerste aanleg wordt de mogelijkheid geboden om de statuten van de stichting te wijzigen^{65,66}. De rechtbank kan dit doen op verzoek van minstens één bestuurder of op vordering van het openbaar ministerie, wanneer blijkt dat de personen die zijn gemachtigd om te statuten te wijzigen nalaten dit te doen ondanks het feit dat een *“ongewijzigde handhaving van de statuten gevolgen zou hebben die de stichter bij de oprichting redelijkerwijze niet kan hebben gewild”*⁶⁷. De rechter beschikt dus over een marginaal toetsingsrecht, dat met de nodige omzichtigheid en slechts in uitzonderlijke gevallen zal kunnen worden aangewend⁶⁸. Bij de invoering van een nieuwe statutaire bepaling of een wijziging van de bestaande bepalingen, zal de rechter zo weinig mogelijk van de statuten afwijken en moet hij de onderliggende filosofie van de statuten en de algemene rechtsbeginselen eerbiedigen⁶⁹. In een dergelijk geval is geen authentieke akte vereist.

Deze bedoelde statutaire bepalingen kunnen enkel bij authentieke akte worden gewijzigd. De vereiste van goedkeuring door de Koning voor de stichting van openbaar nut werd afgeschaft bij de Programmawet van 27 december 2004⁷⁰.

⁶⁴ Opgelet de Koning moet op heden nog vaststellen wanneer deze bepaling in werking zal treden.

⁶⁵ Deze bepaling is geïnspireerd op artikel 294, Boek 2 van het Nederlandse Burgerlijk Wetboek.

⁶⁶ *“Aangezien de eenhoofdige structuur en het duurzaam karakter eigen aan stichtingen soms tot blokkerende situaties kunnen leiden, moet deze bepaling de mogelijkheid bieden de activiteiten van de stichting weer op gang te brengen en daarbij toch zoveel mogelijk de oorspronkelijke statutaire bepalingen in acht nemen”* (Amendement nr. 243 van de Regering, *Parl. St. Senaat, Z.* [2000/2001], nr. 283/13, 47).

⁶⁷ Artikel 30, § 3 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

⁶⁸ De voorbereidende werkzaamheden zeggen over deze bepalingen dat het zeker niet de bedoeling is dat de rechter *ultra petita* mag oordelen. Het gaat om een *ultimum remedium* die wordt ingebouwd om immobiele structuren tegen te gaan (Verslag van de Commissie voor de Justitie, *Parl. St. Senaat, Z.* [2000/2001], nr. 283/16, 143).

⁶⁹ Amendement nr. 243 van de Regering, *Parl. St. Senaat, Z.* [2000/2001], nr. 283/13, 47.

⁷⁰ B.S. 31 december 2004, 87057. Opgelet de Koning moet nog vaststellen wanneer deze bepaling in werking zal treden.

g. De wijze van regeling van belangenconflicten

Nieuw is de verplichte invoering van een bepaling m.b.t. een belangenconflict in de raad van bestuur van de stichting⁷¹. Deze statutaire bepaling is noodzakelijk om te vermijden dat een stichting, die in beginsel slechts over één bestuursorgaan beschikt in een patsituatie terecht komt tengevolge van een conflict tussen de bestuurders⁷².

Deze regeling kan slechts worden gewijzigd door middel van een authentieke akte. Opnieuw werd de vereiste goedkeuring tot wijziging voor wat betreft de stichting van openbaar nut afgeschaft door de Programmawet van 27 december 2004. De inwerkingtreding van deze bepaling moet evenwel nog door de Koning worden bepaald.

Het valt op dat nergens is vereist dat de duur van de stichting in de statuten wordt vermeld. Er kan worden aangenomen dat wanneer deze niet wordt vermeld, de stichting voor onbepaalde duur is opgericht⁷³.

11. Alhoewel geen vereiste van minimale omvang van het bestemde vermogen wordt opgelegd, wordt aangenomen dat een minimumvermogen van 24.789 euro nodig is opdat de stichting van openbaar nut zou kunnen werken⁷⁴. Deze regel wordt blijkbaar door het Ministerie van Justitie gehanteerd opdat de oprichting van een instelling (stichting) van openbaar nut zou worden goedgekeurd⁷⁵. Daar de oprichting van een private stichting niet is onderworpen aan deze goedkeuring, zal de overheid geen minimaal vermogen kunnen vereisen⁷⁶. De private stichting kan haar inkomsten halen uit subsidies, schenkingen (al dan niet van de stichter) of uit de activiteiten die ze ontwikkelt. Daarenboven is de stichting een rechtspersoon die enkel met zijn vermogen instaat voor zijn verbintenissen. Indien de stichting onvermogend is, kunnen de schuldeisers zich niet keren tegen de stichter. Bepaalde rechtsleer is een andere mening toegedaan en houdt voor dat de stichting over een aanvangsvermogen moet beschikken⁷⁷. Volgens deze

⁷¹ Artikel 28, 8° van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

⁷² Amendement nr. 243 van de Regering, *Parl. St. Senaat*, Z. [2000/2001], nr. 283/13, 46.

⁷³ Zie ook I. BANMEYER, C. TALBOT, *o.c.*, 32.

⁷⁴ Verslag van de Commissie voor de Justitie, *Parl. St. Senaat*, Z. [2000/2001], nr. 283/13, 139; zie ook I. BANMEYER, C. TALBOT, *o.c.*, 31.

⁷⁵ Oorspronkelijk voorzag de Franse versie van artikel 27 dat er een "patrimoine suffisant" moest bestaan. De Nederlandse tekst bepaalde dit niet. Omwille van de vaagheid van het criterium werd de vereiste niet weerhouden.

⁷⁶ M. DENEFF, "De faillietverklaring van handelsvennootschappen, VZW's en stichtingen na het cassatie-arrest van 4 oktober 2001, *T.R.V.* 2002, 90; D. VAN GERVEN, *o.c.* 83; R. VAN BOVEN, *o.c.*, 543; M. DENEFF, *Economische activiteiten van VZW en stichting*, Kalmthout, Biblo, 2003, 297.

⁷⁷ J. VANANROYE, "De private stichting naar komend recht", *Nieuw vennootschaps- en financieel recht* 1999, Biblo, Kalmthout, 2000, 175; F. MOISES, *o.c.*, 723; F. DEREME, "La nouvelle fondation privée de droit belge comme véhicule de détention et de transmission d'un château ou d'une collection d'œuvres d'art", *Rev. Not. B.* 2003 543; P. NICAISE, I. BANMEYER, "Les fondations", in *Le nouveau droit des ASBL et des fondations. La loi du 2 mai 2002*, Brussel, Bruylant, 2002, 240; P. LAVRYSEN, "De private

stelling kan er geen stichting worden opgericht wanneer er geen minimale inbreng of een belofte tot inbreng door de stichter wordt verricht. Naast het feit dat een dergelijke vereiste in de praktijk voor de stichting van openbaar nut wordt gesteld, wordt door de betrokken rechtsleer gewezen op de bewoordingen van artikel 27 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen. Overeenkomstig deze bepaling wordt de stichting opgericht door een rechtshandeling waarbij "*een vermogen wordt aangewend ter verwezenlijking van een bepaald belangeloos doel*". Aan het feit dat de Wet op de Verenigingen en Stichtingen verder nergens enige vermelding bevat van een verplicht aanvangsvermogen en ook de voorbereidende werkzaamheden hierover niets zeggen, wordt door de betrokken rechtsleer voorbij gegaan.

12. De goedkeuring door de Koning van de statuten van de stichting van openbaar nut gebeurt door middel van een gemotiveerd K.B. De motivering moet voldoende zijn om de beslissing te dragen⁷⁸.

§ 3. De verwerving en de gevolgen van rechtspersoonlijkheid

13. De wijze waarop rechtspersoonlijkheid wordt verworven, is afhankelijk van de aard van de stichting.

De stichting van openbaar nut verkrijgt rechtspersoonlijkheid vanaf het tijdstip dat zij is erkend bij Koninklijk Besluit⁷⁹. De stichter moet de statuten van de stichting mededelen aan de Minister voor Justitie met het verzoek ze goed te keuren, en rechtspersoonlijkheid te verlenen aan de stichting. De rechtspersoonlijkheid is verworven op de datum van het K.B. ongeacht de datum van publicatie van het K.B. in het *Belgisch Staatsblad*.

Op het Ministerie van Justitie wordt tot op heden een dossier bijgehouden voor stichtingen van openbaar nut⁸⁰. Deze dossiers zullen binnenkort worden overgeheveld naar de griffies van de rechtbanken van koophandel. Dit dossier bevat alle documenten en informatie die moet worden openbaar gemaakt krachtens de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen. Het kan door eenieder worden ingezien. Tegen betaling kan een kopie van de neergelegde stukken worden bekomen.

stichting: een volwaardig alternatief voor de Nederlandse stichting-administratiekantoor", *T.B.H.* 2002, 679.

⁷⁸ Art. 3 van de wet van 29 juli 1991 betreffende de uitdrukkelijke motivering van de bestuurshandelingen; zie over deze wet: A. VAN MENSEL, *Het beginsel van behoorlijk bestuur*, Mys & Breesch, Gent, 1997, 44 e.v.; P. VAN ORSHOVEN, "De uitdrukkelijke motivering van administratieve rechtshandelingen", *R.W.*, 1991-1992, 490.

⁷⁹ Artikel 29, § 2 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen. Dezelfde regel geldt voor internationale verenigingen zonder winstoogmerk (art. 50, §1, tweede lid van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen).

⁸⁰ Artikel 31, §2 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen. Deze bepaling wordt afgeschaft door de Programmawet van 27 december 2004.

14. Opdat een private stichting rechtspersoonlijkheid verkrijgt, moeten de statuten en de akten betreffende de benoeming van de bestuurders worden neergelegd op de griffie van de rechtbank van koophandel⁸¹. Deze bepaling is geïnspireerd op de regeling die geldt voor vennootschappen en zij geldt overigens ook voor de VZW.

Een stichting die niet aan deze voorwaarden voldoet, verwerft geen rechtspersoonlijkheid. Het vermogen wordt niet afgezonderd van het vermogen van de stichter; deze laatste blijft aansprakelijk voor alle verbintenissen opgenomen in dit vermogen.

De statuten en de akten betreffende de benoeming van voornoemde personen moeten worden bekendgemaakt bij uittreksel in de bijlagen tot het *Belgisch Staatsblad*. Er zijn standaardformulieren uitgewerkt naar het model van diegenen die voor vennootschappen bestaan. De griffie van de rechtbank van koophandel zal n.a.v. de neerlegging per stichting een dossier opmaken, waarin alle door de wet opgesomde stukken moeten worden neergelegd.

15. Eens de stichting rechtspersoonlijkheid verwerft, moet zij de naam “private stichting” respectievelijk “stichting van openbaar nut” voeren. Deze benaming is voorbehouden aan rechtspersonen opgericht volgens de bepalingen van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

Wanneer een andere entiteit toch de naam stichting zou dragen, kan iedere belanghebbende een vordering tot “naamswijziging” instellen bij de rechtbank van eerste aanleg van het arrondissement waar die entiteit haar zetel heeft⁸². Dit is geen vordering van naamswijziging, maar eerder een vordering tot wijziging van de rechtsvorm.

16. Door het verwerven van rechtspersoonlijkheid, ontstaat een rechtssubject met een eigen vermogen dat is afgescheiden van dat van de stichter(s). De stichter kan geen rechten laten gelden op dit vermogen.

Door rechtspersoonlijkheid te verlenen aan de stichting, heeft de wetgever te kennen gegeven dat de stichting als afzonderlijke juridische entiteit, los van haar stichter of andere derden, bestaat. Dit houdt in dat de stichter niet aansprakelijk is voor de verbintenissen die de stichting aangaat⁸³. De stichter, een bestuurder of andere derde zou natuurlijk wel aansprakelijk kunnen worden gesteld in het geval van vermogensvermenging of andere fouten van deze persoon die tot gevolg hebben dat de stichting haar verbintenissen niet kan nakomen.

⁸¹ Artikel 29, § 1 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

⁸² Artikel 32, § 2 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

⁸³ Bij gebreke aan een wettekst die een beperkte of onbeperkte aansprakelijkheid oplegt (D. VAN GERVEN, *Handboek Verenigingen*, Biblo, Kalmthout, 2002, nr. 621). Zie weliswaar V. SIMONART, *La personnalité morale en droit privé comparé*, Bruylant, Brussel, 1995, 434, die besluit dat rechtspersoonlijkheid niet noodzakelijkerwijze afwezigheid van aansprakelijkheid veronderstelt (zelfs indien de wet geen onbeperkte aansprakelijkheid oplegt).

De ontbinding van de stichting brengt niet met zich mee dat de schuldeisers zich na verwezenlijking van de activa kunnen keren tegen de stichter. De ontbinding heeft enkel de vereffening tot gevolg, en indien er niet voldoende activa zijn om de passiva te betalen, dan zal de vereffening met een negatief saldo worden afgesloten.

De onbetaalde schuldeisers kunnen eventueel de bestuurders aanspreken voor foutief bestuur⁸⁴. Het verwaarlozen van het bestuur, en het lijdzaam toezien dat activa door toedoen van een andere bestuurder verdwijnen, zijn fouten waarvoor de betrokken bestuurders aansprakelijk zijn, zodat zij de schade veroorzaakt aan derden moeten vergoeden. Ook de kennelijk onredelijke voortzetting van de activiteiten terwijl de stichting haar financiële verplichtingen niet meer kan nakomen, is een fout in de zin van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek⁸⁵.

Afdeling 4. De werking van de stichting

§ 1. Organisatie van een stichting

17. Om te kunnen functioneren moet een stichting organen hebben. D.m.v. deze organen kan zowel de interne werking als de vertegenwoordiging in en buiten rechte van de stichting worden verzekerd.

Onder de vorige wet kon een stichting slechts één orgaan hebben, met name een raad van beheer. De nieuwe Wet op de Verenigingen en de Stichtingen voegt aan het organigram twee mogelijke bestuursorganen toe: de personen belast met het dagelijks bestuur en de personen die de stichting in en buiten rechte kunnen vertegenwoordigen (het orgaan van vertegenwoordiging). Afhankelijk van de grootte van de stichting zal ook een commissaris moeten worden benoemd, die instaat voor de controle van de jaarrekening van de stichting.

De stichting handelt via haar bestuurders en/of personen belast met het dagelijks bestuur.

Een stichting heeft uiteraard geen ledenvergadering⁸⁶. Dit betekent dat er weinig controle bestaat op het bestuur en de werking van de stichting⁸⁷.

⁸⁴ Artikel 36, tweede lid van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

⁸⁵ Rb. Gent, 16 oktober 1996, *R.W.*, 1997-1998, 467; Gent, 27 oktober 1995, *R.W.*, 1997-1998, 1373, noot.

⁸⁶ Artikel 27, alinea 2 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen voorziet uitdrukkelijk dat de stichting geen leden, noch vennoten kent. De reden hiervoor is dat de wetgever wenste te vermijden dat de private stichting zou worden gebruikt als alternatief voor de VZW (Verslag namens de Commissie van Justitie, *Parl. St. Senaat, Z.* [2000/2001], nr. 283/16, 69).

⁸⁷ Er kan ook worden opgemerkt dat er geen algemene vergadering bestaat die kwijting kan geven aan de bestuurders van de stichting. De statuten zouden eventueel in een dergelijk orgaan kunnen voorzien. Zie voorstel K. GEENS, "Bestuur en algemene vergadering in VZW en private stichting", *T.R.V.* 2004, 427.

§ 2. Raad van Bestuur

1. Benoeming en hoedanigheidsvoorwaarden

A. Samenstelling van de raad van bestuur

18. De raad van bestuur is samengesteld uit minstens drie bestuurders. De beweegreden voor dit minimum aantal van drie is een voldoende onderlinge controle binnen de raad van bestuur van de stichting te verzekeren⁸⁸. In tegenstelling tot de VZW en IVZW heeft de stichting immers geen algemene vergadering of algemeen leidinggevend orgaan dat de raad van bestuur controleert en tot verantwoording kan roepen. Net als geldt voor de VZW en de IVZW wordt geen maximum aantal bestuurders opgelegd.

B. Benoeming en afzetting van bestuurders

19. De bestuurders worden benoemd bij de oprichting van de stichting door de stichter(s)⁸⁹. De statuten moeten de wijze van benoeming, afzetting en in het algemeen van ambtsbeëindiging van de bestuurders regelen⁹⁰. Deze statutaire bepalingen moeten goed worden uitgewerkt aangezien de stichting geen algemene vergadering heeft. Na de oprichting is er in principe geen hoger orgaan dat bestuurders kan benoemen in het geval van vacature of kan vervangen. Het is eveneens n.a.v. de oprichting dat wordt bepaald op welke wijze de vergoeding van de bestuurders wordt vastgelegd.

Het valt aan te raden om in de statuten een comité of college te creëren dat is belast met de benoeming en/of afzetting van bestuurders, en de vergoeding van bestuurders. De meest logische keuze is dit comité of college samen te stellen uit de stichter(s) en/of rechtsopvolgers van de stichters, maar er kan even goed een beroep worden gedaan op derden. Het is ook toegelaten om deze bevoegdheid voor te behouden aan de raad van bestuur zelf, de commissaris of rechtstreeks aan de stichter(s). Er kan ook worden gewerkt met een voordrachtsregel, waarbij aan de stichter(s) of bepaalde bestuurders de mogelijkheid wordt geboden om één of meerdere personen voor te dragen voor een benoeming door de raad van bestuur of een speciaal daartoe gecreëerd orgaan. De stichters beschikken hieromtrent over de grootste vrijheid, met dien verstande dat een statutaire regeling is voorgeschreven.

⁸⁸ Zie ook K. WASTIAU aangehaald door D. LONTINGS, "Stichting", in *Rechtscompendium VZW en VSO*, Kluwer, 2003, II.A.10-44.

⁸⁹ Art. 29, §1 Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

⁹⁰ Art. 28, 5° (a) Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

De werking van het comité of college dat over de samenstelling van de raad van bestuur beslist, evenals de wijze van bijeenroeping en besluitvorming ervan, moeten in *extenso* worden uitgeschreven in de statuten. Indien de statuten onduidelijk zijn, en ze niet kunnen worden aangevuld aan de hand van andere statutaire bepalingen, kan een bestuurder of het openbaar ministerie de rechtbank van eerste aanleg verzoeken de statuten aan te vullen zodat de statutaire bepaling over de samenstelling van de raad van bestuur werkzaam wordt⁹¹.

Gelet op het gebrek aan algemene vergadering, is het aangewezen om statutair de mogelijkheid tot coöptatie binnen de raad van bestuur te voorzien. Dit is bijvoorbeeld nuttig indien door het wegvallen van een bestuurder, de raad van bestuur niet meer geldig kan vergaderen. Op die manier kan worden voorkomen dat het aantal bestuurders beneden het statutair of wettelijk minimum valt. Wordt niet voorzien in coöptatie, dan zal de ontslagnemende bestuurder voorlopig verder zijn opdracht uitoefenen, om te vermijden dat de raad van bestuur niet meer geldig kan samenkomen en beslissen⁹². Ingeval van overlijden of onbekwaamverklaring van een bestuurder, zal, bij gebreke aan de mogelijkheid tot coöptatie, de raad van bestuur niet meer kunnen functioneren wanneer het aantal bestuurders onder het wettelijk of statutair minimum valt.

20. Indien de statuten een orgaan aanwijzen dat de bestuurders kan benoemen, of bepalen dat de raad van bestuur, bestuurders kan coöpteren, zonder expliciet de afzetting te regelen, stelt zich de vraag of datzelfde orgaan ook bestuurders kan afzetten. Met andere woorden moet uit een dergelijke statutaire bepaling, en wens van de stichter(s) dat nieuwe bestuurders kunnen worden benoemd, worden afgeleid dat ze ook meenden dat datzelfde orgaan, zittende bestuurders kan vervangen en zelfs zonder meer kan afzetten. Veel zal afhangen van de wijze waarop de statuten zijn opgesteld.

Hierbij moet vooreerst in acht worden genomen dat de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen oplegt dat in de statuten ook de afzetting moet worden geregeld⁹³. Ten tweede kan de vervanging of de afzetting van bestuurders in het belang van de stichting zijn. Er kunnen zich immers situaties voordoen waarin de raad van bestuur wegens conflict of slecht beheer niet meer in staat is om de stichting naar behoren te besturen⁹⁴. In voorkomend geval biedt een statutaire regeling ongetwijfeld de beste oplossing.

⁹¹ Art. 30, §3 Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

⁹² J. GOEDSEELS, noot onder Antwerpen 9 februari 1933, *R.P.S.* 1933, 274-275. Daarvoor kan steun worden gevonden in de artikelen 1991, tweede lid en 2004, tweede lid van het Burgerlijk Wetboek: J. RONSE, *Algemeen deel van het vennootschapsrecht*, Acco, Leuven, 1975, 360.

⁹³ Art. 28, 5° (a) Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

⁹⁴ Zie in die zin, maar onder Nederlands recht, P.L. Dijk en T.J. van der Ploeg, *Van vereniging en stichting, coöperatie en onderlinge waarborgmaatschappij*, Gouda Quint, Deventer, 2002, 155, die menen dat zulks volgt uit de vertrouwensrelatie die moet bestaan tussen de stichting en de bestuurder.

Omwille van pragmatische redenen kan ervoor worden gepleit dat bij twijfel wordt besloten dat door de aanwijzing van een orgaan dat de benoeming van bestuurders regelt, ook werd bedoeld dat dit orgaan de bestuurders kan afzetten⁹⁵. Een dergelijke interpretatie kan zeker worden gevolgd, wanneer in de statuten wordt bepaald dat de bestuurders kunnen worden "vervangen". De term "vervangen" sluit ook de afzetting in.

Tot slot kan erop worden gewezen, dat statutair kan worden bepaald, dat de bestuurders onafzetbaar zijn.

C. Duur van het mandaat

21. De duur waarvoor een bestuurder binnen een stichting wordt benoemd, wordt nader omschreven in de statuten. In vele gevallen zullen de statuten in levenslange mandaten voorzien voor de bestuurders (vaak stichters) en desgevallend zelfs in de mogelijkheid voor de erfgenamen van de bestuurder om diens functie verder op te nemen. Wanneer de statuten niets bepalen, wordt de bestuurder geacht voor onbepaalde duur te zijn benoemd.

D. Bezoldiging

22. De vergoeding voor de uitoefening van de bestuursopdracht wordt bepaald door het daartoe in de statuten aangewezen orgaan. Het toekennen van een vergoeding aan een bestuurder is niet strijdig met het verbod neergelegd in artikel 27 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen om geen stoffelijk voordeel te verschaffen aan de stichter of de bestuurders. Hiermee wordt enkel bedoeld dat de stichting geen gelden mag uitkeren aan de bestuurders zonder enige tegenprestatie. Een vergoeding voor diensten, nl. de uitoefening van een bestuursmandaat, is niet verboden.

2. Interne werking van de raad van bestuur

A. Statutaire regeling

23. De wet bepaalt niets m.b.t. de wijze van bijeenroeping en de werking van de raad van bestuur. Dit zal in de statuten moeten worden uitgewerkt. Als algemene regel geldt dat de bestuurders tijdig moeten worden bijeengeroepen tot een vergadering en dat ter gelegenheid van de bijeenroeping de agenda moet worden meegedeeld. Maar het is denkbaar dat op een raad van bestuur zaken buiten de agenda worden behandeld in de mate dat een onmiddellijke beslissing is vereist.

⁹⁵ De Wet op de Verenigingen en de Stichtingen legt immers deze verplichting op.

B. Werking van de raad van bestuur

a. Bijeenroeping van de raad van bestuur

24. De raad van bestuur is, bij gebreke aan andersluidende statutaire bepaling, een collegiaal orgaan⁹⁶. Dit houdt vooreerst in dat de raad van bestuur slechts als orgaan van de stichting kan handelen voor zover hij rechtsgeldig is bijeengeroepen en de helft van de bestuurders aanwezig of vertegenwoordigd is. Verder betekent dit dat de raad van bestuur als college handelt, met name zijn beslissingen neemt na beraadslaging, en beslist met gewone meerderheid tenzij de statuten een strengere meerderheid opleggen⁹⁷. Het gevolg van het feit dat de raad van bestuur door de wetgever als een collegiaal orgaan werd aangemerkt, is dat een algemene bevoegdheidsdelegatie naar één of meer personen in principe onmogelijk is⁹⁸.

De wijze waarop de raad van bestuur wordt bijeengeroepen en beraadslaagt wordt niet geregeld in de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen. Dit wordt bij voorkeur geregeld in de statuten. Indien de statuten niets bepalen, dan kan de raad van bestuur zelf in een intern reglement zijn regels van bijeenroeping en werking nader bepalen.

25. Bij gebreke aan bepaling in de statuten en intern reglement, kan worden teruggegrepen naar de gewone regels van beraadslagende vergaderingen. Dit betekent dat de raad van bestuur zal bijeenkomen telkens wanneer het belang van de stichting dit vereist. Het initiatief tot het bijeenroepen van een raad van bestuur kan daarbij worden genomen door één of meer bestuurders van de stichting⁹⁹. De meeste statuten bepalen dat de voorzitter van de raad van bestuur een vergadering bijeenroept. De voorzitter zal dit meestal doen op eigen initiatief of op vraag van een aantal bestuurders.

De Wet op de Verenigingen en de Stichtingen stelt geen enkele vormvereiste voor het bijeenroepen van de raad van bestuur. Het is evenwel aangewezen, om bewijsproblemen te vermijden, statutair te bepalen dat de oproeping schriftelijk dient te gebeuren. De moderne communicatiemiddelen zoals fax en e-mail kunnen daarbij mede worden opgesomd in de statuten.

⁹⁶ Art. 34, §2, eerste lid Wet op de Verenigingen en de Stichtingen; *Parl. St. Senaat*, 2000-2001, nr. 283/13, 38, 74.

⁹⁷ B. Tilleman, *Bestuur van vennootschappen*, Biblo, Kalmthout, 1996, 454.

⁹⁸ P. NICAISE, I. BANMEYER, "Les fondations", in *Le Nouveau Droit des ASBL et des Fondations. La Loi du 2 mai 2002*, Centre Jean Renauld, Bruylant, 2002, 255.

⁹⁹ Rb Verviers 18 oktober 1994, *J.T.* 1996, 30.

Teneinde de bestuurders toe te laten de vergadering voor te bereiden, zou in beginsel een agenda voor de raad van bestuur moeten worden opgesteld. Aan deze agenda kunnen geen agendapunten, die niet het normale bestuur van de stichting betreffen, worden toegevoegd op de vergadering zelf, tenzij alle bestuurders aanwezig zijn en hiermee instemmen.

De bijeenroeping tot de algemene vergadering, en desgevallend de agenda, moeten binnen een redelijke termijn voorafgaand aan de vergadering aan de bestuurder worden overgemaakt. Bij gebreke aan wettelijke en statutaire bepaling, lijkt een termijn van minimum één dag voorgeschreven. Een bijeenroeping van een raad van bestuur op dezelfde dag is enkel in uitzonderlijke gevallen rechtvaardigbaar, met name wanneer het belang van de stichting dit vereist.

b. Plaats van de vergadering van de raad van bestuur

26. De vergadering van de raad van bestuur wordt in beginsel gehouden op de zetel van de stichting. Het is echter eveneens mogelijk om de vergadering op een andere plaats te laten doorgaan. Wanneer de bestuurders zich in verscheidene landen bevinden of zich moeilijk kunnen verplaatsen, kan een raad van bestuur ook telefonisch of via video conference plaatsgrijpen. De vereiste van een fysieke aanwezigheid van bestuurders wordt immers nergens gesteld. De notulen die worden opgesteld n.a.v. een dergelijke vergadering kunnen vervolgens worden rondgestuurd om de instemming van de verschillende bestuurders te bekomen.

c. Deelname aan de vergaderingen

27. Van een bestuurder wordt verwacht dat hij (regelmatig) deelneemt aan de vergaderingen van de raad van bestuur¹⁰⁰. De aanvaarding van een mandaat als bestuurder veronderstelt het engagement om zich op een diligente en verantwoorde wijze van zijn opdracht te kwijten. Daar het mandaat van bestuurder *intuitu personae* werd toegekend, kan deze zich in beginsel niet laten vertegenwoordigen op de raad van bestuur door een andere persoon, bestuurder of derde¹⁰¹. De statuten kunnen wel de mogelijkheid van vertegenwoordiging bij volmacht door een andere bestuurder voorzien. Een volmacht aan een niet-bestuurder is onmogelijk. Een permanente volmacht door één bestuurder aan een andere bestuurder is eveneens uitgesloten.

28. Naast de bestuurders, kunnen in beginsel geen derden aanwezig zijn op de raad van bestuur. Evenwel kunnen de statuten toelaten dat bepaalde personen omwille van hun deskundigheid of bijzondere kennis deelnemen aan de vergaderingen van de raad van bestuur. Dit kan het geval zijn voor een algemeen of financieel directeur van een stichting of van een advocaat of andere dienstverstreker.

¹⁰⁰ C. RESTEAU, *Traité des sociétés anonymes*, T. II, Brussel, Swinnen, 1982, 162; J. VAN RYN, *Principes de droit commercial*, T.I, Brussel, Bruylant, 1954, 388; B. TILLEMANN, *Het bestuur van vennootschappen*, Kalmthout, Biblo, 1996, 471.

¹⁰¹ B. TILLEMANN, *Het bestuur van vennootschappen*, Kalmthout, Biblo, 1996, 472.

d. Quorum en stemrecht

29. Er werd reeds op gewezen dat de raad van bestuur een collegiaal orgaan is¹⁰². Dit betekent dat de raad van bestuur rechtsgeldig moet zijn bijeen geroepen en minstens de helft van de bestuurders moet aanwezig (of vertegenwoordigd) zijn vooraleer kan worden beraadslaagd¹⁰³. Beslissingen worden, behoudens een andersluidende statutaire bepaling, genomen bij gewone meerderheid van stemmen. De statuten kunnen een andere meerderheid opleggen voor alle of bepaalde beslissingen van de stichting. Zo kan bijvoorbeeld worden bepaald dat voor het afsluiten van bepaalde contracten door de stichting de toestemming van alle bestuurders is vereist. Hetzelfde geldt voor het vaststellen van de strategie van de stichting of de benoeming van een persoon belast met het dagelijks bestuur van de stichting.

30. Tenzij de statuten een andere regeling bepalen, heeft iedere bestuurder één stem. Statutair kan een vetorecht aan bepaalde bestuurders worden toegekend. Gebruikelijk is de clause waarbij aan de voorzitter van de raad van bestuur een doorslaggevende stem wordt toegekend ingeval van staking van stemmen.

e. Notulen

31. De Wet op de Verenigingen en de Stichtingen legt geen expliciete verplichting op tot het opstellen van notulen. De regels van een normaal beheer veronderstellen dat notulen worden opgemaakt waarin de belangrijkste beslissingen van de raad van bestuur worden opgenomen. Bij gebreke aan notulen wordt het in de toekomst onmogelijk na te gaan welke beslissingen al dan niet door de stichting werden genomen. Concreet moeten de notulen van een raad van bestuur telkens aan de daaropvolgende vergadering van de raad van bestuur ter goedkeuring worden voorgelegd. Ze worden minstens ondertekend door de voorzitter en secretaris van de stichting. De originele notulen worden bijgehouden in een register op de zetel van de stichting.

f. Schriftelijke besluitvorming

32. De Wet op de Verenigingen en de Stichtingen biedt de raad van bestuur van de stichting de mogelijkheid om in uitzonderlijke gevallen een beroep te doen op een schriftelijke procedure om beslissingen te nemen¹⁰⁴. De inspiratie voor deze regeling werd gevonden in het Wetboek van vennootschappen waar een procedure van schriftelijke besluitvorming voor de raad van bestuur van een NV wordt uiteengezet¹⁰⁵.

¹⁰² Memorie van Toelichting, *Parl.St.* Kamer, 1998/1999, nr.1854/1, 11.

¹⁰³ D. VAN GERVEN, *o.c.*, 129.

¹⁰⁴ Art. 34, §2, tweede lid Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹⁰⁵ Art. 521, tweede lid W. Venn.

Opdat de raad van bestuur van deze schriftelijke besluitvorming gebruik zou kunnen maken, moeten de statuten hierin uitdrukkelijk voorzien. Bij gebreke aan een statutaire bepaling in die zin, zal de raad van bestuur steeds moeten samenkomen teneinde na beraadslaging een beslissing te nemen.

De schriftelijke besluitvorming kan enkel worden toegepast in uitzonderlijke gevallen *en* wanneer de dringende noodzakelijkheid en het belang van de stichting zulks vereisen¹⁰⁶. De statuten kunnen deze voorwaarden niet verminderen, maar wel verstrengen. Tevens kunnen in de statuten bepaalde beslissingen worden uitgesloten, waarvoor dan steeds een vergadering van de raad van bestuur is vereist.

Opdat een beslissing in het kader van de schriftelijke besluitvorming geldig zou zijn genomen, is het “*schriftelijk akkoord*” van de bestuurders noodzakelijk. In tegenstelling tot wat geldt voor vennootschappen, wordt dus geen “*eenparig schriftelijk akkoord*” opgelegd. Dit betekent dat het volstaat dat de bestuurders bij meerderheid beslissen, met dien verstande dat elk van de bestuurders zich akkoord moet verklaren met deze schriftelijke besluitvorming¹⁰⁷. De achterliggende reden is dat de wetgever wenste dat alle bestuurders bij de schriftelijke besluitvorming werden betrokken, zodat een meerderheid de beslissing niet kan nemen zonder de minderheid te kennen.

De procedure van schriftelijke besluitvorming wordt bij voorkeur uitvoerig geregeld in de statuten. Aldus kunnen best worden geregeld: de oproeping en de kennisgeving van de agenda, de wijze van ronddeling van schriftelijke informatie ter ondersteuning van de agendapunten, de mededeling van het schriftelijk akkoord (per fax of op een andere schriftelijke wijze), en de ondertekening van de notulen door alle bestuurders. De praktische organisatie van de schriftelijke besluitvorming komt in principe toe aan de secretaris, tenzij de raad van bestuur anders beslist.

C. Belangenconflict tussen de bestuurder en de stichting

33. De Wet op de Verenigingen en de Stichtingen verplicht de stichter(s) in de statuten een regeling van belangenconflicten op te nemen¹⁰⁸. Deze statutaire bepaling is noodzakelijk om te vermijden dat een stichting, die in beginsel slechts over één orgaan beschikt in een patsituatie terecht komt tengevolge van een conflict tussen de bestuurders en de stichting¹⁰⁹.

¹⁰⁶ Art. 34, §2, tweede lid Wet op de Verenigingen en de Stichtingen. Deze vereisten worden ook gesteld ten aanzien van de schriftelijke besluitvorming van de raad van bestuur in een NV (art. 521, tweede lid W. Venn.).

¹⁰⁷ In de voorbereidende werken wordt ook geen eenparigheid vereist (*Parl. St. Senaat*, 2000/2001, nr 2-283/13, 48).

¹⁰⁸ Art. 28, 8° Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹⁰⁹ Amendement nr. 243 van de Regering, *Parl. St. Senaat*, 2000/2001, nr. 283/13, 46.

De raad van bestuur wordt in principe niet gecontroleerd door een orgaan dat de leden (of stichters) groepeert. Eventueel zouden de statuten wel een controlerend orgaan kunnen instellen. Teneinde deze lacune op te vangen, en te vermijden dat de bestuurders zouden zijn geneigd om hun persoonlijke belangen te laten voorgaan op het belang van de stichting heeft de wetgever vereist dat de statuten een regeling voor belangenconflicten bevatten.

Met belangenconflicten worden situaties beoogd waarin een of meer bestuurder(s) een persoonlijk belang hebben dat strijdt met het belang van de stichting. In een dergelijke situatie staat de bestuurder voor de keuze hetzij de stichting te benadelen, hetzij een nadeel toe te brengen aan zijn persoonlijke situatie. De belangenconflictregering zal onder meer haar belang hebben in het geval dat een meerderheid van de bestuurders een fout maakt, en de raad van bestuur moet beslissen om een aansprakelijkheidsvordering in te stellen tot vergoeding van de schade die de stichting heeft geleden door deze schade. Hetzelfde geldt uiteraard voor het geval waarin een contractuele relatie tussen de bestuurder of een nauw met hem verbonden (rechts)persoon en de stichting tot stand komt.

De wetgever heeft nagelaten zelf een belangenconflictregering uit te schrijven en laat, op dit punt, de stichters volledige vrijheid. Het is echter in het belang van de stichting een coherent geheel van regels uit te werken die het gehele leven van de stichting kunnen meegaan. De regeling moet een abstracte regeling zijn die op alle gevallen van belangenconflicten kan worden toegepast. Er zal ook moeten worden bepaald of ze enkel van toepassing is op bestuurders, dan wel ook op andere bestuursleden zoals de personen belast met het dagelijks bestuur.

34. Voor het uitschrijven van deze regeling, kan worden teruggegrepen naar de wettelijke regeling van belangenconflicten die geldt voor de NV¹¹⁰¹¹¹. Volgens deze procedure moet de bestuurder die een belang van vermogensrechtelijke aard heeft dat strijdig is met een beslissing of een verrichting die tot de bevoegdheid van de raad van bestuur behoort, dit meedelen aan de raad van bestuur vooraleer deze een beslissing hierover neemt. Hij moet benevens zijn verklaring, ook de rechtvaardigingsgronden betreffende dit strijdig belang laten opnemen in de notulen van de vergadering van de raad van bestuur waarop de beslissing wordt genomen. Indien een commissaris werd benoemd, moet deze hiervan op de hoogte worden gebracht. De raad van bestuur omschrijft in de notulen de aard van de beslissing of verrichting, de verantwoording van de beslissing die hij neemt, en de vermogensrechtelijke gevolgen van de beslissing voor de vennootschap. Deze verklaringen moeten worden bekendgemaakt samen met de jaarrekening, in

¹¹⁰ Opgenomen in artikel 523 W. Venn. Deze wettelijke regeling geldt nu ook voor het directiecomité waaraan de raad van bestuur zijn bestuursbevoegdheden heeft opgedragen (overeenkomstig art. 524bis ingevoegd door de wet van 2 augustus 2002 houdende wijziging van het Wetboek van vennootschappen alsook van de wet van 2 maart 1989 op de openbaarmaking van belangrijke deelnemingen in ter beurze genoteerde vennootschappen en tot reglementering van de openbare overnameaanbiedingen (*B.S.*, 22 augustus 2002)).

¹¹¹ Zie hierover o.m. E. WYMEERSCH, *De belangenconflictregering in de vennootschappen*, Antwerpen, Maklu, 1996, 204; A. FRANCOIS, "De nieuwe regeling van belangenconflicten in de raad van bestuur: een (voorlopig) eindpunt?", *De gewijzigde Vennootschapswet 1995*, Kluwer, 1996, 153-374; Ph. ERNST, *Belangenconflicten in naamloze vennootschappen*, Antwerpen, Intersentia, 1997, 1153.

het jaarverslag¹¹². De commissaris moet in zijn controleverslag de vermogensrechtelijke gevolgen van de beslissing die de raad van bestuur heeft genomen, omschrijven.

In de regeling wordt bij voorkeur rekening gehouden met twee verschillende situaties: het geval waarin één of meer individuele bestuurders een tegenstrijdig belang hebben, en het geval waarin de meerderheid van (of alle) bestuurders een tegenstrijdig belang hebben. In het tweede geval zal het heel moeilijk zijn een beslissing te nemen die in het belang is van de stichting, daar de meerderheid van de bestuurders de beslissing zullen bepalen. Voor dit geval kan aansluiting worden gezocht bij het verbod dat in vennootschappen die een publiek beroep op het spaarwezen doen of hebben gedaan geldt voor bestuurders met een tegenstrijdig belang om deel te nemen aan de beraadslaging en de stemming. Bij voorkeur wordt dit als algemene regel ingevoerd: de bestuurder die een tegenstrijdig belang heeft, moet de vergadering verlaten, nadat hij (of een medebestuurder) de raad van bestuur attent heeft gemaakt op het bestaan van het tegenstrijdig belang, en kan niet deelnemen aan de beraadslaging noch de stemming. Dit moet uitdrukkelijk in de statuten worden vermeld, bij gebreke aan een wetsbepaling in die zin. Indien de meerderheid van de bestuurders de vergadering verlaat wegens een belangenconflict, zal de raad geen quorum meer hebben om rechtsgeldig te beraadslagen en te stemmen. De statuten kunnen in zulk geval bepalen dat de raad van bestuur rechtsgeldig kan beslissen met een quorum van de helft van de bestuursleden die nog kunnen zetelen.

Een alternatief bestaat in het instellen van een bijzonder college of comité dat in plaats van de raad van bestuur de beslissing neemt. In dit college of comité kunnen de bestuurders zonder belangenconflict zetelen, eventueel aangevuld door een aantal onafhankelijke derden. Wie in voorkomend geval kan optreden als onafhankelijke derde moet nader worden omschreven in de statuten. Wanneer evenwel de stichting moet worden vertegenwoordigd n.a.v. de kwestieuze handeling of beslissing, dan is het aangewezen statutair in een bevoegdheidsdelegatie van de raad van bestuur naar het betrokken college of comité te bepalen op grond waarvan alle noodzakelijke handelingen kunnen worden gesteld (bijvoorbeeld de ondertekening van een overeenkomst of het instellen van een gerechtelijke procedure).

3. Vertegenwoordiging van de stichting door de bestuurder

A. De raad van bestuur als orgaan van de stichting

35. De stichting wordt bestuurd door een raad van bestuur. Hij kan alle handelingen verrichten die nodig of dienstig zijn tot verwezenlijking van het doel van de stichting¹¹³. Het is de raad van bestuur die de stichting vertegenwoordigt ten aanzien van derden. De vertegenwoordigingsmacht van de raad van bestuur omvat alle zaken van de stichting. Uiteraard kan de raad van bestuur de stichting slechts verbinden binnen zijn bevoegdheid. Dit betekent dat het statutair doel van de

¹¹² Of indien de vennootschap geen jaarverslag moet bekend maken, in een afzonderlijk stuk.

¹¹³ Artikel 34, § 1 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

stichting en de wettelijke specialiteit als grenzen aan de bevoegdheid van de raad van bestuur gelden.

36. De raad van bestuur is een orgaan van de stichting, dat handelt in naam en voor rekening van de stichting. Hij vertegenwoordigt de stichting in het rechtsverkeer. Dit houdt vooreerst in dat hij de overeenkomsten met derden, in naam van en voor rekening van de stichting sluit, en andere rechtshandelingen namens de stichting stelt. Tevens houdt dit de bevoegdheid in om in rechte te ageren namens de stichting of de stichting te verdedigen in rechte. In de praktijk zal de raad van bestuur bij meerderheid van zijn leden de stichting vertegenwoordigen. Het volstaat voor derden derhalve dat de meerderheid van de leden de verbintenis met de derden onderschrijven opdat de stichting zou zijn verbonden¹¹⁴.

37. De statuten moeten met betrekking tot de personen die de stichting kunnen vertegenwoordigen, de volgende gegevens vermelden:

- (1) de wijze van benoeming;
- (2) de wijze van ambtsbeëindiging en afzetting van deze personen;
- (3) de omvang van hun bevoegdheden; en
- (4) of ze alleen of gezamenlijk moeten optreden¹¹⁵.

De statutaire bepaling waarbij de vertegenwoordiging in en buiten rechte wordt opgedragen aan één of meer personen is slechts tegenwerpelijk aan derden vanaf de dag van bekendmaking in de bijlagen tot het *Belgisch Staatsblad*¹¹⁶.

Net als geldt voor vennootschappen moet n.a.v. de openbaarmaking van een benoeming worden bepaald of de bestuurder(s) alleen of gezamenlijk met één of meer andere bestuurders de stichting kunnen vertegenwoordigen. Te dien einde kan het volstaan om de statutaire handtekeningsclausule letterlijk over te nemen in de akte van benoeming.

B. De bevoegdheden van de raad van bestuur

38. Er werd reeds uiteengezet dat de raad van bestuur alle handelingen kan verrichten die nodig of dienstig zijn tot verwezenlijking van de doeleinden van de stichting¹¹⁷. Het is ook de raad van bestuur die de stichting vertegenwoordigt ten aanzien van derden en in rechte kan optreden.

¹¹⁴ B. Tilleman, *Bestuur van vennootschappen*, Biblo, Kalmthout, 1996, 525.

¹¹⁵ Art. 28, 5°(b) Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹¹⁶ Art. 31, §6 Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹¹⁷ Art. 34, § 1 Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

De statuten kunnen de bevoegdheid van de raad van bestuur beperken en sommige bevoegdheden toewijzen aan bijzondere colleges of comités¹¹⁸. Aldus kan in de statuten worden bepaald dat voor bepaalde beslissingen, de instemming van een speciaal daartoe ingesteld college is vereist, of dat de raad van bestuur bepaalde zaken niet kan beslissen. Dergelijke beperkingen aan de bevoegdheid van de raad van bestuur moeten in de statuten worden opgenomen¹¹⁹. Tevens is het toegelaten in de statuten te bepalen dat een beslissing van de raad van bestuur is onderworpen aan de instemming van een bepaalde derde, opdat ze uitwerking zou hebben¹²⁰. De Wet op de Verenigingen en de Stichtingen bepaalt nergens uitdrukkelijk dat dergelijke bevoegdheidsbeperkingen niet tegenwerpelijk zijn aan derden, zelfs wanneer ze worden openbaar gemaakt door een publicatie in de bijlagen tot het *Belgisch Staatsblad*.

Verder kan binnen de raad van bestuur een taakverdeling worden uitgewerkt. Deze beperkingen hebben uitsluitend interne werking¹²¹. Er mag niet uit het oog worden verloren dat een beperking van de bestuursbevoegdheden van de raad van bestuur in principe niet tegenwerpelijk is aan derden te goeder trouw. Een openbaarmaking hiervan in de bijlagen tot het *Belgisch Staatsblad* brengt hieraan geen verandering¹²². De reden hiervoor is de bescherming van derden van wie niet kan worden verwacht dat zij de statuten of andere openbaar gemaakte beslissingen van de stichting erop na slaan¹²³.

De enige uitzondering hierop is het geval waarin een derde te kwader trouw is omdat hij op de hoogte was of behoorde te zijn van de statutaire bevoegdheidsverdeling of beperking¹²⁴. In dergelijk situatie heeft deze derde te kwader trouw door toch te handelen met het orgaan dat volgens de statuten niet bevoegd was, een nadeel toegebracht aan de stichting¹²⁵. In zulke omstandigheden zou een redelijk en vooruitziend persoon niet handelen met dit orgaan¹²⁶, en vragen dat de statutaire regeling wordt geëerbiedigd vooraleer de overeenkomst wordt gesloten of andere handeling wordt gesteld. De derde begaat aldus een fout, waarvoor de stichting schadevergoeding kan vorderen. Deze schadevergoeding kan bestaan in de nietigverklaring van de rechtshandeling en/of schadevergoeding in geld al naargelang van de schade en de vordering van de stichting.

¹¹⁸ Art. 34, §4 Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹¹⁹ Art. 28, 5° (a) Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹²⁰ Rb. Antwerpen 9 februari 1933, *R.P.S.* 1933, 255.

¹²¹ Art. 34, §§3 en 4 Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹²² Art. 34, §4 *in fine* Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹²³ Amendement nr. 243 van de regering, *Parl. St. Senaat*, 2000/2001, nr. 283/13, 48.

¹²⁴ J. RONSE, *De vennootschapswetgeving 1973*, Story-Scientia, Gent/Leuven, 1975, 172.

¹²⁵ J. RONSE, *De vennootschapswetgeving 1973*, Story-Scientia, Gent/Leuven, 1975, 171-172, en ook 150.

¹²⁶ Dit is een vorm van derde medeplichtigheid aan contractbreuk: S. STIJNS, D. VAN GERVEN, P. WÉRY, "Chronique de jurisprudence. Les obligations: les sources (1985-1995)", *J.T.* 1996, 750.

4. Aansprakelijkheid van de bestuurder van de stichting¹²⁷

39. De raad van bestuur verbindt de stichting in de uitvoering van zijn bestuursopdracht. De handelingen die aldus door de bestuurders worden gesteld, worden toegerekend aan de stichting. De bestuurders zijn dus niet persoonlijk verbonden voor de verbintenissen die zij aangaan in naam en voor rekening van de stichting. Dit principe vloeit voort uit de vertegenwoordigingsleer: een persoon die optreedt in naam van en voor rekening van een ander (de lastgever), verbindt deze laatste, en niet zichzelf. Deze regel geldt ook voor fouten die de bestuursleden verrichten in het kader van hun bestuursopdracht. Deze fouten worden toegerekend aan de stichting¹²⁸.

Dit is zo voor handelingen van het bestuurslid, die een schending tot gevolg hebben van een overeenkomst tussen de stichting en de contractspartij van deze laatste. Deze contractuele wanprestatie wordt toegerekend aan de stichting. Het gevolg is dat de stichting zal worden aangesproken tot nakoming van haar verbintenissen en desgevallend tot schadevergoeding.

Dit geldt insgelijks voor onrechtmatige daden die de bestuursleden begaan in de uitvoering van hun bestuursopdracht. Benadeelde derden kunnen zich in zulk geval keren tegen de stichting tot vergoeding van de schade die ze hierdoor hebben geleden. De derde benadeelde kan zich eventueel ook keren tegen het bestuurslid zelf. In voorkomend geval zal de derde het bewijs moeten leveren van een fout in hoofde van de bestuurder die in causaal verband staat met de door hem geleden schade.

40. In het geval van een fout van een individuele bestuurder, kan de stichting een aansprakelijkheidsvordering in stellen. In het kader van deze aansprakelijkheidsvordering zal het bewijs van het bestaan van een fout en schade moeten worden geleverd evenals een causaal verband tussen deze fout en schade.

De aansprakelijkheidsvordering wordt ingesteld op grond van een beslissing van het daartoe bevoegde orgaan, hetwelk in de stichting, behoudens andersluidende bepaling in de statuten, de raad van bestuur is¹²⁹. Het spreekt vanzelf dat zulks moeilijk zal zijn wanneer een fout wordt begaan door een groot aantal bestuurders, en vooral als de meerderheid van de bestuurders betrokken is bij het foutief gedrag. Aldus bijvoorbeeld in het geval een laattijdige neerlegging van de jaarrekening waardoor schuldeisers niet op tijd worden ingelicht omtrent de financiële toestand van de stichting. Het is daarom belangrijk om in de statutaire regeling inzake belangenconflicten

¹²⁷ Zie voor een uitgebreidere bespreking: D. VAN GERVEN, E. JANSSENS, "Bestuurders in de non-profitsector: Wie kan worden aangesproken voor de fout van een bestuurder in de (VZW) en stichting", *T.Acc. & Bedr.* 2004, 29-37.

¹²⁸ Art. 36, tweede lid Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹²⁹ Op grond van de algemene bestuursbevoegdheid die aan de raad van bestuur wordt toegemeten krachtens artikel 34, §1 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

een aangepaste regeling voor dergelijke situaties uit te werken. Desgevallend wordt voor zulk geval een bijzonder orgaan in de statuten aangewezen dat de beslissing moet nemen.

5. Beëindiging van het mandaat van bestuurder

41. Er kan op verschillende wijzen een einde komen aan het mandaat van een bestuurder. Aldus kan de bestuurder in de eerste plaats vrijwillig ontslag nemen of kan zijn mandaat van rechtswege worden beëindigd. Er moet voor ogen worden gehouden dat de stichting in beginsel slechts over één orgaan beschikt, zodat het belangrijk is dat een bestuurder op vlotte wijze kan worden vervangen.

42. De statuten kunnen een comité of college aanwijzen dat een bestuurder kan afzetten. Wanneer de statuten zonder meer bepalen dat de bestuurders kunnen worden afgezet, kan dit comité of college de bestuurder *ad nutum* zonder enige motivering afzetten. De stichters kunnen evenwel eveneens statutair voorzien dat een bestuurder enkel in bepaalde gevallen of wegens bepaalde redenen kan worden afgezet. Bijvoorbeeld in geval van tekortkomingen in het bestuur, fouten of wangedrag. In zulk geval zal een uitdrukkelijke motivering voor de afzetting moeten worden gegeven. Behoudens andersluidende statutaire bepaling, moet de bestuurder hier niet over worden gehoord. Het lijkt echter aangewezen, om misverstanden te vermijden, dat de bestuurder een spreekrecht wordt toegekend zodat hij zijn versie van de feiten kan geven.

43. De Wet op de Verenigingen en de Stichtingen bepaalt voor stichtingen een bijzondere procedure om bestuurders af te zetten die zich schuldig maken aan wangedrag¹³⁰. De reden voor deze procedure is dat de stichting geen algemene vergadering of opperste orgaan van stichters heeft dat de bestuurders kan controleren en, indien nodig, sanctioneren. Deze bevoegdheid wordt daarom aan de rechtbank van eerste aanleg opgedragen. De statuten kunnen deze procedure niet uitsluiten (door bijvoorbeeld een gelijkaardige bevoegdheid toe te kennen aan een bijzonder hiertoe ingericht orgaan).

De rechtbank van eerste aanleg kan een bestuurder afzetten in de volgende gevallen¹³¹:

(1) *Indien de bestuurder blijk heeft gegeven van kennelijke nalatigheid.*

Niet eender welke nalatigheid komt in aanmerking: de nalatigheid moet kennelijk zijn, dit wil zeggen, ernstig¹³². Hiermee heeft de wetgever willen aangeven dat de rechter slechts in duidelijke gevallen, die in het oog springen, mag tussenkomen.

¹³⁰ Zie ook M. DENEFF, *o.c.*, 381.

¹³¹ Art. 43 Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹³² Dit werd reeds vroeger aanvaard voor de stichting van openbaar nut ondanks het feit dat het toenmalige artikel 40 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen, reeds afzetting toeliet in het geval van “*nalatigheid of onverschilligheid*”. Uit de voorbereidende werken blijkt dat echter dat enkel ernstige fouten aanleiding kunnen geven tot afzetting. Dit standpunt vond zijn weerklink in de rechtsleer (M. HALLET,

Indien de nalatigheid hieraan niet beantwoordt, verhindert dit de stichting niet om schadevergoeding te vorderen van de bestuurder die door zijn fout schade heeft veroorzaakt aan de stichting; een fout is immers een schending van zijn bestuursovereenkomst met de stichting. De beslissing om deze schadevergoeding te vorderen ligt bij de raad van bestuur.

(2) Een bestuurder die de verplichtingen die de wet of de statuten aan bestuurders of aan deze bepaalde bestuurder opleggen, niet nakomt.

Niet elke schending van de wet of de statuten van de stichting is voldoende om een afzettingsgrond te vormen. Het mag worden aangenomen dat de rechter een appreciatiebevoegdheid heeft, en de afzetting zal weigeren indien de bestuurder niet doelbewust de wet of de statuten heeft geschonden, en zijn handelen kan worden uitgelegd door de omstandigheden. Het moet vaststaan dat de bestuurder duidelijk en bewust zijn verplichtingen niet nakomt. Aldus zal de laattijdige betaling van de sociale zekerheidsbijdragen voor werknemers omdat de stichting tijdelijk niet voldoende geldmiddelen heeft niet op zich een reden kunnen zijn om de afzetting uit te spreken, voorzover duidelijk is dat het gebrek aan geldmiddelen niet de fout is van de bestuurder. Tevens zal de rechter onderzoeken of andere minder ernstige sancties niet tot hetzelfde resultaat kunnen leiden, zoals bijvoorbeeld een veroordeling tot schadevergoeding. Natuurlijk kan de rechtbank de bestuurder slechts veroordelen tot schadevergoeding indien de stichting of de schadelijgende derde dit uitdrukkelijk vordert.

(3) Indien de bestuurder goederen van de stichting aanwendt in strijd met hun bestemming of voor een doel dat strijdt met de statuten, met de wet of met de openbare orde.

De bestuurder moet het vermogen beheren in het belang van de stichting, dus in overeenstemming met haar statutair doel. Het statutair doel is immers de oorzaak voor de stichters om een deel van het vermogen af te staan. De stichters hebben na de oprichting van de stichting, geen enkele aanspraak op het vermogen noch (tenzij zij zelf bestuurder zijn) greep op het bestuur. Het is derhalve belangrijk dat nauwgezet wordt toegezien op de aanwending van dit vermogen en de eerbiediging van de wil van de stichter(s) dat het vermogen wordt aangewend voor het doel waarvoor het is bestemd. Een schending van deze bestemming is ernstig, en vergt een strenge sanctie.

Loi du 27 juin 1921 accordant la personnalité civile aux associations sans but lucratif et aux établissements d'utilité publique, Van Fleteren, Brussel, 1922, 122-123).

Wanneer de rechtbank beslist om een bestuurder op voornoemde gronden af te zetten, zal hij een nieuwe bestuurder benoemen ter vervanging van de afgezette bestuurder¹³³. De afzetting mag enkel aanleiding geven tot vervanging van de afgezette bestuurders¹³⁴. Het is niet toegelaten om via de rechtbank het aantal bestuurders uit te breiden.

44. De rechtbank van eerste aanleg van het gerechtelijk arrondissement waar de stichting haar zetel heeft, is exclusief bevoegd¹³⁵. Elke vordering tot afzetting op één van deze gronden, zal derhalve moeten worden gebracht voor deze rechtbank.

Elke belanghebbende kan op heden de hierboven beschreven vordering instellen¹³⁶. Dit is in de eerste plaats een andere bestuurder, of de raad van bestuur namens de stichting, of een ander orgaan van de stichting, namens deze laatste. De stichter (of zijn rechtsopvolgers) is zonder twijfel een belanghebbende. Ook een schuldeiser is een belanghebbende in de mate dat het wangedrag tot gevolg kan hebben dat de stichting niet meer in staat is om haar schulden te betalen. Het openbaar ministerie werd niet belast met deze taak.

De procedure wordt ingeleid door middel van een dagvaarding die wordt betekend aan de betrokken bestuurder. Indien de vordering uitgaat van iemand anders dan de stichting, zal deze eveneens de stichting in zake betrekken. Dit kan door middel van betekening van de dagvaarding aan de stichting, of door de vrijwillige tussenkomst van de stichting. De afzetting moet immers gemeen verklaard worden aan de stichting, waarvoor zij partij tot het geding moet zijn¹³⁷.

De procedure is tegensprekelijk, en laat de bestuurder toe om zijn rechtsmiddelen uiteen te zetten. De rechtbank beslist na de partijen te hebben gehoord, en na uitwisseling van hun conclusies. Het openbaar ministerie moet niet worden gehoord.

De afzetting en benoeming van de nieuwe bestuurders moeten worden openbaar gemaakt. Als akte van benoeming en afzetting geldt de gerechtelijke beslissing.

Tegen het vonnis tot afzetting of tot afwijzing van de afzetting, staan de gewone rechtsmiddelen van hoger beroep en verzet open. Het hoger beroep tegen een beslissing tot afzetting heeft schorsende werking overeenkomstig de gemeenrechtelijke regels inzake hoger beroep¹³⁸. Derhalve moet de beslissing in zulk geval nog niet worden openbaar gemaakt: ze heeft nog geen uitwerking, en kan overigens worden hervormd in hoger beroep. Daarentegen heeft een cassatieberoep geen schorsende werking¹³⁹, zodat in het geval van bevestiging in hoger beroep, de beslissing zal moeten worden openbaar gemaakt.

¹³³ Art. 43, eerste lid Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹³⁴ D. VAN GERVEN, E. JANSSENS, "Van instellingen van openbaar nut tot stichting", *C.J.* 2002, 59; D. LONTINGS, "Stichting", in *Rechtscompendium VZW en VSO*, Kluwer, 2003, II.A.10-46.

¹³⁵ Art. 43, tweede lid Wet op de Verenigingen en de Stichtingen. Zie ook art. 628, 6° Ger. W.

¹³⁶ En dus niet uitsluitend het openbaar ministerie zoals vroeger het geval was.

¹³⁷ Zie hierover, A. FETTWEIS, *Manuel de procédure civile*, Fac dr Liège, 1987, 420.

¹³⁸ Art. 1397 Ger. W.

¹³⁹ *A contrario* art. 1397 Ger. W.

§ 2. Orgaan belast met de vertegenwoordiging in en buiten rechte van de stichting

45. De raad van bestuur zal in beginsel de stichting in het rechtsverkeer vertegenwoordigen. Het is mogelijk om deze vertegenwoordigingsbevoegdheid ook op te dragen aan één of meer personen. Deze personen moeten bestuurders zijn¹⁴⁰. Dit is een belangrijk verschil met VZW, waar de algemene vertegenwoordigingsbevoegdheid ook aan niet bestuurders kan worden opgedragen¹⁴¹. Deze regeling is overgenomen uit het Wetboek van vennootschappen waar zij geldt voor de NV.

Het opdragen van deze algemene vertegenwoordigingsbevoegdheid is onderworpen aan vier voorwaarden:

- (1) de delegatie moet gebeuren door een bepaling in de statuten;
- (2) waarin wordt geschreven dat de stichting in en buiten rechte wordt vertegenwoordigd door één of meer bestuurders¹⁴²;
- (3) de vertegenwoordigingsbevoegdheid die wordt opgedragen moet algemeen zijn; en
- (4) er geldt een openbaarmakingsplicht.

Tevens moet worden bepaald, indien de vertegenwoordigingsbevoegdheid wordt opgedragen aan meer dan één bestuurder, of ze elk alleen kunnen optreden, dan wel met meer en gezamenlijk moeten optreden¹⁴³.

Deze bestuurders vormen individueel of gezamenlijk, organen van de stichting die bestaan naast de raad van bestuur. De raad van bestuur blijft tevens bevoegd naast deze organen om de stichting ten aanzien van derden te vertegenwoordigen, tenzij de statuten deze bevoegdheid ontnemen aan de raad van bestuur.

De statuten bepalen de wijze van benoeming en ambtsbeëindiging of afzetting van deze personen.

46. De statuten bepalen de omvang van de bevoegdheden van deze organen¹⁴⁴. Maar beperkingen aan de bevoegdheid van vertegenwoordiging zijn niet tegenwerpelijk aan derden, zelfs niet indien ze werden openbaar gemaakt door publicatie in de bijlagen tot het *Belgisch Staatsblad*¹⁴⁵. Derden moeten dus enkel rekening houden met de bepaling of deze personen alleen of gezamenlijk kunnen of moeten optreden. Dit is tegenwerpelijk indien naar behoren openbaar gemaakt¹⁴⁶.

¹⁴⁰ Artikel 34, § 4 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹⁴¹ Artikel 13, vierde lid van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹⁴² Art. 28, 5° (b) Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹⁴³ *Idem*.

¹⁴⁴ Art. 28, 5°(b) Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹⁴⁵ Art. 34, §4 Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹⁴⁶ Art. 31, §6 Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

Met andere beperkingen, zoals de bepaling dat het orgaan bepaalde handelingen niet mag stellen, of dat voor handelingen boven een bepaald bedrag een alleenhandelend orgaan, een tweede handtekening nodig heeft, moeten derden geen rekening houden. Dit is natuurlijk anders indien de derde te kwader trouw is. Zoals hierboven reeds uiteengezet m.b.t. de raad van bestuur, zal hij in dat geval de niet tegenwerpelijkheid van de statutaire beperking niet kunnen invoeren.

§ 3. Orgaan van dagelijks bestuur

47. Het orgaan van dagelijks bestuur voert het dagelijks bestuur van de stichting, en vertegenwoordigt de stichting in en buiten rechte binnen de grenzen van het dagelijks bestuur. Het orgaan van dagelijks bestuur is geen verplichting; een stichting kan perfect functioneren zonder een orgaan van dagelijks bestuur. Het dagelijks bestuur wordt dan uitgeoefend door de raad van bestuur. Vooral in kleine stichtingen zal de raad van bestuur niet voor een orgaan van dagelijks bestuur.

Het orgaan van dagelijks bestuur vereist een statutaire bepaling waarin de samenstelling, de wijze van benoeming en ambtsbeëindiging, de omvang van zijn bevoegdheden en de wijze van vertegenwoordiging worden geregeld¹⁴⁷. Indien de statuten dit niet bepalen, kan de raad van bestuur het dagelijks bestuur niet opdragen aan een daartoe ingesteld orgaan. De statuten zullen dan eerst moeten worden gewijzigd. Indien de statuten geen statutenwijziging toelaten, zal het bestuur zich moeten richten tot de rechtbank met het verzoek de statuten te wijzigen. Het is echter mogelijk dat de rechtbank oordeelt dat het de uitdrukkelijke wens van de stichter(s) was om de statuten niet te wijzigen, in welk geval geen orgaan van dagelijks bestuur kan worden ingesteld. De raad van bestuur zal dan zijn toevlucht moeten zoeken tot een taakverdeling in de schoot van de raad¹⁴⁸, of een bijzondere volmacht aan een niet bestuurder om bepaalde nader omschreven handelingen van dagelijks bestuur te stellen. De volmachtdrager zal enkel kunnen optreden binnen de grenzen van zijn volmacht. Hij zal zijn volmacht steeds moeten voorleggen aan derden die hem hiernaar vragen.

Maar indien de statuten een dergelijke bepaling bevatten, bestaat er nog geen verplichting om een orgaan van dagelijks bestuur in te stellen¹⁴⁹. De raad van bestuur kan er de voorkeur aangeven om het dagelijks bestuur alleen¹⁵⁰ te voeren.

¹⁴⁷ Art. 28, 5°(c) *jo* art. 35, tweede lid Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹⁴⁸ Art. 34, §3 Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹⁴⁹ Tenzij de statuten uitdrukkelijk bepalen dat het dagelijks bestuur moet worden opgedragen aan een orgaan van dagelijks bestuur.

¹⁵⁰ Ook het orgaan van vertegenwoordiging kan verbintenissen ten aanzien van derden aangaan met betrekking tot het dagelijks bestuur.

48. Het orgaan van dagelijks bestuur kan bestaan uit meer leden, die niet noodzakelijk bestuurder moeten zijn¹⁵¹. In zulk geval moet worden bepaald op welke wijze het functioneert. In principe mag worden vermoed dat behoudens andersluidende bepaling in de statuten, het orgaan van dagelijks bestuur dat bestaat uit meer dan twee leden, zal beraadslagen als college, dit wil zeggen met een gewone meerderheid. De raad van bestuur kan dit bij de benoeming van de leden van dit orgaan, nader bepalen, maar moet daarbij wel binnen de grenzen van de statuten blijven.

Ook naar buiten toe, zal het orgaan van dagelijks bestuur in principe als college optreden in de vertegenwoordiging van de stichting ten aanzien van derden. De statuten kunnen echter rechtsgeldig bepalen dat één of meer leden van het orgaan van dagelijks bestuur de stichting met betrekking tot het dagelijks bestuur kunnen vertegenwoordigen¹⁵². Artikel 35 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen meldt enkel dat de statuten kunnen bepalen dat de bestuurders alleen of gezamenlijk kunnen optreden. Hieruit mag echter niet worden afgeleid dat in de statuten niet kan worden bepaald dat het orgaan van dagelijks bestuur als orgaan van de stichting kan optreden. De mogelijkheid om toe te laten dat de stichting wordt vertegenwoordigd door één of meer leden van dit orgaan is een afwijking op de normale werking van het orgaan als college. Met andere woorden indien de statuten niets bepalen betreffende de vertegenwoordiging ten aanzien van derden, heeft het orgaan van dagelijks bestuur, die het hele dagelijks bestuur draagt, zowel intern als extern¹⁵³, de bevoegdheid om de stichting te vertegenwoordigen ten aanzien van derden wat dit dagelijks bestuur betreft. Het sluit ook niet uit, behoudens andersluidende statutaire bepaling, dat dit orgaan als college bevoegd blijft om de stichting te vertegenwoordigen ten aanzien van derden.

§ 4. Stukken uitgaande van de stichting

49. Alle stukken die uitgaan van een stichting moeten een aantal minimale wettelijk voorgeschreven vermeldingen bevatten: de naam van de stichting; de woorden, naargelang het geval, "private stichting" of "stichting van openbaar nut" en het adres van de zetel¹⁵⁴.

De niet eerbiediging van deze regel, brengt een belangrijke aansprakelijkheid met zich mee voor diegene die het stuk heeft ondertekend of heeft meegewerkt aan de totstandkoming van het stuk. Deze personen kunnen persoonlijk aansprakelijk worden gesteld voor alle of een gedeelte van de verbintenissen die de stichting ingevolge het stuk heeft aangegaan.

¹⁵¹ P. NICAISE, I. BANMEYER, "Les fondations", in *Le Nouveau Droit des ASBL et des Fondations. La Loi du 2 mai 2002*, Centre Jean Renauld, Bruylant, 2002, 259; D. VAN GERVEN, "De Wet op de Verenigingen en de Stichtingen: bespreking van de wijzigingen aangebracht door de wet van 2 mei 2002", *R.W.* 2002-2003, 972.

¹⁵² Art. 35, eerste lid Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹⁵³ De wet maakt geen onderscheid, noch beperkt het dagelijks bestuur tot het interne bestuur.

¹⁵⁴ Artikel 32, § 1 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

Er bestaat geen verplichting om het ondernemingsnummer op alle stukken uitgaande van de stichting te vermelden. Het ondernemingsnummer moet enkel op de stukken gericht aan administratieve en rechterlijke overheden worden aangegeven.

§ 5. Financieringswijzen van de stichting

50. De financieringsmogelijkheden van een stichting zijn beperkter dan deze van de (I)VZW. Vermits zij geen leden heeft, kunnen geen lidgelden worden gevraagd. De stichting zal bijgevolg voor haar financiering afhankelijk zijn van inkomsten uit haar eigen kapitaal, uit haar activiteiten en van schenkingen/legaten.

Een stichting kan zonder enige belemmering economische activiteiten ontplooiën. Als basisregel geldt hier uiteraard dat zij niet in strijd met haar finaliteit mag handelen. De huidige beperking m.b.t. het bezit van onroerende goederen wordt afgeschaft¹⁵⁵: een stichting zal onroerende goederen kunnen aanschaffen zonder dat het onroerend goed nodig is voor het bereiken van haar maatschappelijk doel.

Stichtingen worden vaak in belangrijke mate gefinancierd d.m.v. schenkingen of legaten¹⁵⁶. De wetgever heeft altijd huiverig gestaan tegenover deze vorm van financiering. Dit verklaart waarom hij giften van een zekere waarde heeft onderworpen aan een bijzondere procedure. De nieuwe wet versoepelt de bestaande regeling. Deze versoepeling is het gevolg van de boekhoudkundige verplichtingen die aan de stichting worden opgelegd. Door de verplichting een boekhouding te voeren en jaarrekeningen openbaar te maken, wordt de doorzichtigheid van de stichting bevorderd en een nauwgezette controle van de giften overbodig geacht¹⁵⁷.

Het beginsel van de vereiste van machtiging door de Minister van Justitie (voorheen de Koning¹⁵⁸) ingeval van een gift onder levenden of bij testament werd door de wetgever behouden. Wel wordt het bedrag van de drempel verhoogd (zoals ook het geval is voor de VZW). Onder de vorige wet moest een machtiging worden gevraagd voor alle giften boven de 400.000 BEF (9.916 EUR). De nieuwe wet legt de grens op 100.000 EUR. Dit bedrag kan worden aangepast bij een in ministerraad overlegd koninklijk besluit.

Deze vereiste van machtiging en de vrijstelling beneden deze drempel geldt insgelijks voor schenkingen van roerende en onroerende goederen¹⁵⁹. Voorheen was voor onroerende goederen zelfs van geringe waarde steeds een machtiging vereist. Dit onderscheid was ingegeven door de

¹⁵⁵ Artikel 35 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹⁵⁶ Opgelet, hierna wordt de regeling weergegeven zoals vastgesteld door de Programmawet van 27 december 2004 (B.S. 31 december 2004, 87057). De Koning moet evenwel nog bepalen wanneer deze regeling in werking zal treden.

¹⁵⁷ Verslag namens de Commissie voor de Justitie, *Parl. St. Senaat*, Z. [2000/2001], nr.283/16, 171.

¹⁵⁸ Zie de Programmawet van 27 december 2004, B.S. 31 december 2004, 87057.

¹⁵⁹ Artikel 36 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

vrees dat stichtingen een belangrijk onroerend patrimonium zouden opbouwen¹⁶⁰. De wetgever oordeelde dat deze vrees heden ten dage ongegrond is en dat het bezit van onroerende goederen door een stichting “eerder een [...] last is dan een voordeel”¹⁶¹.

De machtiging kan niet worden verleend wanneer de stichting heeft nagelaten de door de wet opgelegde stukken in haar dossier ter griffie (of bij het Ministerie van Justitie) neer te leggen. Deze stukken omvatten ook de jaarrekening die jaarlijks moet worden neergelegd. Een stichting heeft er dus alle belang bij de administratieve verplichtingen die op haar wegen, nauwgezet na te leven.

De machtiging wordt verleend bij ministerieel besluit. De gift wordt geacht te zijn gemachtigd wanneer de Minister van Justitie (of zijn vertegenwoordiger) niet heeft gereageerd binnen een termijn van drie maanden te rekenen vanaf het aan hem gerichte verzoek tot machtiging. Evenwel kan binnen de voornoemde termijn van drie maanden een schrijven door de Minister (of zijn vertegenwoordiger) worden gericht met een verzoek tot bijkomende stukken. Een dergelijk verzoek schorst de termijn van drie maanden. Het is de Minister van Justitie die bepaalt welke stukken bij het verzoek moeten worden gevoegd¹⁶².

Handgiften, ongeacht hun waarde worden vrijgesteld van deze machtiging¹⁶³. De afschaffing van deze bepaling is ingegeven door het weinig werkzaam karakter van de vorige regeling waarbij alleen schenkingen van hand tot hand die in vergelijking met het vermogen van de schenker niet als gering werden beschouwd, aan een machtiging waren onderworpen¹⁶⁴.

Afdeling 6. Het dossier van de stichting¹⁶⁵

§ 1. Inleiding

51. Tot voor kort werd voor elke instelling van openbaar nut door het Ministerie van Justitie een dossier bijgehouden. Deze regel gold reeds voor de nieuwe Wet op de Verenigingen en de Stichtingen. Wel werd het aantal documenten dat in het dossier moet worden neergelegd, uitgebreid. Sinds de Programmawet van 27 december 2004¹⁶⁶ wordt voorgeschreven dat ook voor de stichtingen van openbaar nut een dossier zal worden bijgehouden op de griffie van de rechtbank van koophandel. De dossiers welke worden bijgehouden door het Ministerie van Justitie werden nog niet overgedragen aan de griffies van de rechtbanken van koophandel.

¹⁶⁰ De zogenaamde “dode hand”.

¹⁶¹ Amendement nr. 243 van de regering, *Parl. St. Senaat, Z.* [2000/2001], nr. 283/13, 48.

¹⁶² Artikel 33, alinea 3 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹⁶³ Artikel 33, eerste woorden van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹⁶⁴ Immers kwam de beoordeling van het “gering karakter in vergelijking met het vermogen van de schenker” toe aan de schenker en de begiftigde

¹⁶⁵ Zie hierover ook D. VAN GERVEN, “VZW, stichting en internationale vereniging: oprichting en openbaarmaking”, *T.R.V.* 2004, 405.

¹⁶⁶ *B.S.* 31 december 2004, 87057.

Hieromtrent wordt een Koninklijk Besluit voorbereid dat bepaalt wanneer de betrokken wetsbepalingen in werking zullen treden.

Voor de private stichting werd eenzelfde regeling als deze van toepassing op VZW's uitgewerkt. Er wordt per stichting een uitgebreid dossier bijgehouden op de griffie van de rechtbank van koophandel van het gerechtelijk arrondissement waarin de stichting haar zetel heeft. Dit dossier wordt geopend n.a.v. de neerlegging van de statuten van de stichting en de akten betreffende de benoeming van de bestuurders volgend op de oprichting van de stichting. Het is vanaf deze neerlegging dat de stichting rechtspersoonlijkheid verwerft.

De wijze waarop het dossier wordt aangelegd, de formulieren die door de stichting moeten worden gebruikt en de vergoeding die n.a.v. een neerlegging door de stichting moet worden betaald, worden vastgesteld in de uitvoeringsbesluiten van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen. Aldus bepalen bijvoorbeeld het Koninklijk Besluit van 26 juni 2003 de openbaarmakingsformaliteiten van akten en stukken van verenigingen zonder winstoogmerk en (private) stichtingen¹⁶⁷ en een ministerieel besluit van 30 juni 2003 de bekendmakingskosten¹⁶⁸.

§ 2. Bekendmaking van stukken

52. Een aantal van de stukken die worden neergelegd in het dossier van de stichting moeten eveneens worden bekendgemaakt in de bijlagen tot het *Belgisch Staatsblad*. Deze publicatie kan worden aangevraagd n.a.v. de neerlegging van de door de wet opgesomde documenten in het dossier van de stichting.

§ 3. Lijst van openbaar te maken stukken

53. De wet somt de documenten op die in het dossier van de stichting moeten worden neergelegd¹⁶⁹ en vervolgens moeten worden bekendgemaakt in de bijlagen tot het *Belgisch Staatsblad*¹⁷⁰. Meer bepaald gaat het om de volgende stukken :

- a. De statuten van de stichting, haar wijziging evenals een gecoördineerde versie van de statuten:

N.a.v. de oprichting van de stichting moeten haar statuten worden neergelegd ter griffie¹⁷¹. Iedere daaropvolgende wijziging van de statuten moet eveneens worden neergelegd ter griffie.

¹⁶⁷ B.S. 27 juni 2003, 34896, zoals gewijzigd door het K.B. van 12 juli 2004, B.S. 22 juli 2004, 56897.

¹⁶⁸ B.S. 1 juli 2003, 35572.

¹⁶⁹ Artikel 31, § 3 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹⁷⁰ Artikel 31, § 4 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

De statuten en de wijzigingen ervan moeten worden bekendgemaakt in de bijlagen tot het *Belgisch Staatsblad*.

Net als vennootschappen en VZW's heeft de raad van bestuur voortaan de verantwoordelijkheid om n.a.v. een statutenwijziging een gecoördineerde versie van de statuten op te maken. Zonder een gecoördineerde versie van de statuten is vaak heel wat puzzelwerk vereist om de statuten te lezen, wanneer deze reeds verscheidene malen werden gewijzigd. Deze gecoördineerde statuten moeten niet worden bekendgemaakt in de bijlagen tot het *Belgisch Staatsblad*.

b. De akten betreffende de benoeming, de ambtsbeëindiging en de afzetting van de bestuurders, en van de personen die de stichting kunnen vertegenwoordigen.

Het volstaat dus niet om enkel de benoeming of het ontslag van de bestuurders mede te delen. Ook de benoeming en het ontslag van de personen die als orgaan de stichting kunnen vertegenwoordigen in het rechtsverkeer, moeten openbaar worden gemaakt. Dit geldt in het bijzonder voor de personen die bekleed zijn met het dagelijks bestuur, maar geen zitting hebben in de raad van bestuur. Iedere nieuwe benoeming of ambtsbeëindiging moet ook worden neergelegd in het dossier van de stichting.

Deze akten moeten eveneens worden bekendgemaakt in de bijlagen tot het *Belgisch Staatsblad*.

c. De jaarrekening van de stichting.

De jaarrekening van een stichting moet binnen de dertig dagen na haar goedkeuring hetzij op de griffie van de rechtbank van koophandel, hetzij, voor de grote stichtingen, bij de Nationale Bank van België worden neergelegd (die instaat voor neerlegging ter griffie).

Een publicatie in de bijlagen tot het *Belgisch Staatsblad* van de jaarrekening is niet vereist.

¹⁷¹ Voor stichtingen van openbaar nut opgericht na 1 januari 2005 geldt de regel dat zij eveneens rechtspersoonlijkheid verwerven vanaf de neerlegging ter griffie. Voor deze datum moet de overlegging aan het ministerie van Justitie gebeuren.

d. De beslissingen en akten betreffende de omzetting van een private stichting in een stichting van openbaar nut.

De nieuwe wet biedt aan private stichtingen de mogelijkheid om zich zonder een onderbreking in hun rechtspersoonlijkheid om te vormen in een stichting van openbaar nut. Een omvorming in een andere rechtspersoon met behoud van rechtspersoonlijkheid is niet mogelijk.

Deze beslissingen en akten moeten eveneens worden bekendgemaakt in de bijlagen tot het *Belgisch Staatsblad*.

e. De beslissingen en akten betreffende de ontbinding van de stichting en de vereffening ervan.

Hiertoe behoren niet enkel de (gerechtelijke) beslissing tot ontbinding en bepaling van de bestemming van het netto-actief, maar eveneens de benoeming en ambtsbeëindiging van de vereffenaars¹⁷².

Er kan worden aangenomen dat gerechtelijke beslissingen m.b.t. de ontbinding van de stichting, net zoals geldt voor de VZW, slechts bij het dossier moeten worden gevoegd als zij in kracht van gewijsde zijn gegaan of uitvoerbaar bij voorraad zijn. Alleen dan hebben ze uitwerking.

Bovenstaande beslissingen moeten eveneens worden bekendgemaakt in de bijlagen tot het *Belgisch Staatsblad*.

§ 4. Tegenwerpelijke aan derden

54. De neerlegging en bekendmaking is noodzakelijk voor de tegenwerpelijke aan derden van deze documenten. Het is in beginsel slechts vanaf de dag van de neerlegging, of indien vereist, van publicatie in de bijlagen tot het *Belgisch Staatsblad* dat deze documenten kunnen worden tegengeworpen aan derden. Deze regel geldt niet wanneer de stichting kan aantonen dat de derde reeds kennis had van het document. De stichting moet dan wel aantonen dat de derde werkelijk kennis had van de akte. Behoorden te weten gezien de omstandigheden is niet voldoende¹⁷³. Dit

¹⁷² Dit zijn overigens personen die de stichting in rechte kunnen verbinden, zodat de openbaarmaking ook is voorgeschreven krachtens b hiervoor.

¹⁷³ Uit de voorbereidende werken blijkt dat de wetgever de regeling inzake vennootschappen wilde toepasselijk maken; derhalve mogen deze regels worden geïnterpreteerd overeenkomstig de interpretatie van de bepalingen uit het Wetboek van Vennootschappen; J. RONSE, *De vennootschapswetgeving 1973*, Story-Scientia, Gent/Leuven, 1975, 23; L. SIMONT, "La loi du 6 mars 1973 modifiant la législation relative aux sociétés commerciales", *R.P.S.*, 1974, 28-29; *anders*: P. VAN OMMESLAGHE, *o.c.*, *Cah. dr Eur.*, 1969, 551-552.

blijkt uit de bewoordingen van artikel 31, §6 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen, dat uitdrukkelijk bepaalt voor de periode voorafgaand aan de bekendmaking dat deze akten niet kunnen worden tegengeworpen “*behalve indien de stichting aantoont dat die derden voor dat tijdstip van die stukken kennis hadden*”. Daadwerkelijke kennis is vereist.

Omgekeerd kan een derde zich steeds op een dergelijk stuk beroepen wanneer hij er kennis van heeft, ongeacht of de neerlegging of publicatie reeds heeft plaatsgegrepen.

Van zodra de bovengenoemde documenten in de bijlagen tot het *Belgisch Staatsblad* werden gepubliceerd, worden derden vermoed er kennis van te hebben. Dit vermoeden is onweerlegbaar.

§ 5. Optreden in rechte van de stichting

55. Het vervullen van de bovenstaande openbaarmakingsformaliteiten is noodzakelijk voor het optreden in rechte van de stichting. Iedere vordering ingesteld door een stichting die deze formaliteiten niet heeft vervuld, wordt door de rechter opgeschort indien de openbaarmakingsformaliteiten niet werden geëerbiedigd.

De rechter bepaalt dan een termijn waarbinnen de stichting deze formaliteiten alsnog kan vervullen. Laat de stichting na binnen deze termijn te handelen, dan is haar vordering onontvankelijk¹⁷⁴.

§ 6. Toegankelijkheid voor derden

56. Het dossier van de stichting is toegankelijk voor derden. Zij kunnen er kopies van laten nemen mits betaling van de kost ervan die bij K.B. werd vastgelegd.

De Koning heeft de wijze waarop het dossier kan worden geraadpleegd nader bepaald bij K.B.¹⁷⁵.

¹⁷⁴ Artikel 38 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹⁷⁵ Artikel 31, § 5 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

Afdeling 7. Het einde van een stichting

§ 1. Ontbinding van de stichting

57. De Wet op de Verenigingen en Stichtingen bevat zelf geen bepalingen betreffende de mogelijkheid tot nietigverklaring van de stichting (behalve dat de stichting op straffe van nietigheid bij authentieke akte moet worden opgericht)¹⁷⁶. De voorbereidende werkzaamheden stellen dat reeds een voldoende controle n.a.v. de oprichting van de stichting wordt uitgeoefend op het respect van de toepasselijke bepalingen, zodat het niet nodig is om in een procedure tot nietigverklaring van de stichting voor de rechtbank van eerste aanleg te voorzien¹⁷⁷. Deze controle wordt voor de private stichtingen uitgeoefend door de notaris (die aansprakelijk is voor een overtreding van de toepasselijke regelgeving) en voor de stichtingen van openbaar nut door het Ministerie van Justitie. Er werd evenwel niet uitgesloten dat de stichting ook overeenkomstig het gemeen recht nietig kan worden verklaard (bv. ingeval van een nietigverklaring van de oprichtingsakte van de stichting of wanneer het doel van de stichting niet strookt met haar wettelijke specialiteit)¹⁷⁸.

58. Een stichting kan uitsluitend door de rechtbank van eerste aanleg van het arrondissement waar zij haar zetel heeft worden nietig verklaard of ontbonden. Een vrijwillige ontbinding door de stichter zelf is dus niet mogelijk. Evenmin kan in de statuten worden bepaald dat de stichting in welbepaalde omstandigheden van rechtswege is ontbonden.

Deze ontbinding kan worden uitgesproken op verzoek van de stichter of één van zijn rechthebbenden, van één of meer bestuurders of van het openbaar ministerie. Een belangrijk deel van de rechtsleer meent dat deze lijst nog moet worden aangevuld met alle belanghebbenden¹⁷⁹. Er wordt aangevoerd dat een dergelijke interpretatie overeenstemt met de geest van de wet.

De nieuwe wet somt zes gevallen op, waarin de rechter de ontbinding van een stichting kan uitspreken¹⁸⁰. Het gaat om het geval waarin :

- a. de doeleinden van de stichting zijn verwezenlijkt;
- b. de stichting niet meer in staat is de doeleinden waarvoor zij is opgericht, na te streven;
- c. de stichting haar vermogen of de inkomsten uit dat vermogen voor andere doeleinden aanwendt dan het doel waarvoor zij is opgericht;
- d. de stichting in ernstige mate in strijd handelt met haar statuten, met de wet of met de openbare orde;

¹⁷⁶ Artikel 27 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹⁷⁷ Verslag namens de Commissie voor de Justitie, *Parl. St. Senaat*, Z. [2000/2001], nr. 283/16, 172.

¹⁷⁸ R. VAN BOVEN, "De Stichting", in *VZW en Stichting*, die keure, 2005, 605.

¹⁷⁹ Zie o.m. M. DENEFF, *o.c.*, 421; R. VAN BOVEN, *o.c.*, 609.

¹⁸⁰ Artikel 39 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

- e. de stichting gedurende drie opeenvolgende boekjaren heeft nagelaten haar jaarrekening neer te leggen; en
- f. de stichting voor een bepaalde duur werd opgericht en deze duur ten einde is gekomen.

Het vijfde geval regelt de situatie van de zogenaamde “slapende” stichting. Deze vordering kan slechts worden ingesteld na het verloop van een termijn van zeven maanden te rekenen van de afsluiting van het derde boekjaar¹⁸¹.

De rechtbank is niet verplicht om de ontbinding van de stichting uit te spreken wanneer één van de bovenstaande situaties zich voordoet. Wanneer de bestuurders een voldoende verklaring en remediering voor de situatie kunnen voorleggen, zou de rechtbank zich kunnen beperken tot een nietigverklaring van de handeling die aan de oorsprong ligt van de vordering¹⁸². Maar de rechtbank kan ook genoeg nemen met het opleggen van een regularisatietermijn die de stichting moet eerbiedigen.

Benevens de mogelijkheid van gerechtelijke ontbinding, kan de stichting ook worden ontbonden in gevolge een statutaire bepaling.

§ 2. Uitwerking van de ontbinding

59. Indien de rechtbank de ontbinding van een stichting uitspreekt, zal deze ontbinding onmiddellijk uitwerking hebben. De stichting zal in vereffening zijn vanop de dag dat het vonnis van ontbinding uitvoerbaar is. Het hoger beroep schorst de uitvoerbaarheid op tenzij het vonnis uitvoerbaar bij voorraad wordt verklaard. De rechter kan op het ogenblik van zijn uitspraak beslissen om hetzij de vereffening reeds onmiddellijk af te sluiten, hetzij één of meer vereffenaars aan te duiden die de stichting op de door hem bepaalde wijze moeten vereffenen¹⁸³.

T.a.v. derden zal de ontbinding echter pas uitwerking hebben, nadat de gerechtelijke uitspraak is neergelegd in het dossier van de stichting en is bekendgemaakt in de bijlagen tot het *Belgisch Staatsblad*.

60. Door de ontbinding, treedt de stichting in vereffening. Zij blijft als rechtspersoon voort bestaan voor haar vereffening.

¹⁸¹ Artikel 41 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹⁸² Artikel 39 *in fine* van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹⁸³ Artikel 40, § 1 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

De aangestelde vereffenaars zullen de activa van de stichting realiseren en de passiva voldoen. De vereffenaars brengen na afloop van hun werkzaamheden verslag uit aan de rechtbank. In hun verslag wordt een overzicht gegeven van de activa van de stichting en van het gebruik ervan. Het zijn de statuten die de bestemming van het vermogen van de stichting bepalen ingeval zij wordt ontbonden. Deze bestemming moet belangeloos zijn¹⁸⁴. De vereffenaars stellen, indien de statuten dit niet doen, een concrete aanwending van het vereffeningssaldo voor aan de rechtbank. Deze bestemming moet bij de afsluiting van de vereffening al dan niet door de rechtbank worden goedgekeurd. Wanneer de rechtbank meent dat de voorgestelde bestemming niet overeenstemt met de statuten, zullen de vereffenaars een nieuwe bestemming moeten voorstellen. Als bijkomende toetsteen geldt de regel dat de bestemming van het vereffeningssaldo de rechten van de schuldeisers niet mag schaden¹⁸⁵.

Bij het afsluiten van de vereffening wordt de beslissing van de rechtbank eveneens bekend gemaakt. De openbaarmaking van de beslissing betreffende de bestemming van het netto-actief is van bijzonder belang omwille van de verjaringstermijn van vijf jaar die vanaf dat ogenblik begint te lopen m.b.t. de vordering van de schuldeisers n.a.v. de bestemming¹⁸⁶.

§ 3. Stukken uitgaande van een VZW in vereffening

61. In alle stukken die uitgaan van een stichting in vereffening moeten na de naam van de stichting de vermelding “private stichting in vereffening” of “stichting van openbaar nut in vereffening” worden opgenomen. Dit geldt niet enkel voor het briefpapier, maar ook voor de website, naamkaartjes, overeenkomsten die de stichting aangaat, en andere documenten die de stichting opstelt en verspreidt.

Wordt deze vermelding niet aangebracht, dan zal eenieder die aan dit stuk heeft meegewerkt persoonlijk aansprakelijk kunnen worden gesteld voor een gedeelte of voor het geheel van de verbintenissen die de stichting op grond van het stuk heeft aangegaan¹⁸⁷. Desgevallend zal de derde die met de stichting handelt niet weten dat de persoon optreedt namens een stichting in vereffening en derhalve een rechtspersoon met aansprakelijkheid beperkt tot het vermogen van de stichting. De schuldeiser zal deze persoon persoonlijk kunnen aanspreken tot betaling indien de stichting in gebreke blijft.

¹⁸⁴ Artikel 28, 6° van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹⁸⁵ Artikel 41, alinea 1 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹⁸⁶ Artikel 41, alinea 2 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

¹⁸⁷ Artikel 42 van de Wet op de Verenigingen en de Stichtingen.

§ 4. Omvorming van de private stichting in een stichting van openbaar nut

62. De raad van bestuur kan beslissen om een private stichting om te vormen in een stichting van openbaar nut¹⁸⁸. Het omgekeerde is niet mogelijk.

Deze omvorming heeft niet de ontbinding van de private stichting tot gevolg. Van deze mogelijkheid zou gebruik kunnen worden gemaakt door stichtingen die hun werkzaamheden reeds wensen aan te vatten, maar nog niet voldoen aan de criteria vereist voor een goedkeuring als stichting van openbaar nut. Zij kunnen dan worden opgericht als private stichting, en later worden omgevormd in een stichting van openbaar nut.

Deze omvorming moet gebeuren door een authentieke akte en mits goedkeuring van de Koning. De mogelijkheid tot het omvormen van een stichting in een VZW, of een vennootschap met sociaal oogmerk wordt niet voorzien. De wetgever oordeelde (m.b.t. de VZW) dat dergelijke omzetting onmogelijk was, omdat het om twee totaal verschillende structuren ging¹⁸⁹.

63. Naast de authentieke akte, moeten twee verslagen en een staat van activa en passiva van de stichting worden opgemaakt m.b.t. de omvorming. Deze staat mag niet meer dan drie maanden oud zijn. Het eerste verslag betreft een verslag van de raad van bestuur waarin de omzetting wordt toegelicht. De wet legt geen bijzondere voorwaarden op aangaande de inhoud van dit verslag. Het tweede verslag is een verslag opgemaakt door een, door de raad van bestuur aangewezen, bedrijfsrevisor of accountant¹⁹⁰ m.b.t. de staat van activa en passiva die werd opgemaakt door de raad van bestuur.

Eens de goedkeuring bij Koninklijk Besluit tot de omvorming werd bekomen, wordt een dossier van de stichting geopend bij het Ministerie van Justitie (of binnenkort de griffie van de rechtbank van koophandel).

Elke Janssens
Advocaat NautaDutilh
Vrijwillig medewerker V.U.B.

¹⁸⁸ Zie voor een uitgebreide bespreking D. VAN GERVEN, *o.c.*, 273 e.v.

¹⁸⁹ Verslag van de Commissie voor de Justitie, *Parl. St. Senaat*, Z. [2000/2001], nr. 283/16, 145.

¹⁹⁰ Deze accountant moet zijn ingeschreven op het tableau van de externe accountants van het Instituut der Accountants.